

การทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01
ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

นางศิริประภา สุขนชบัณฑิต

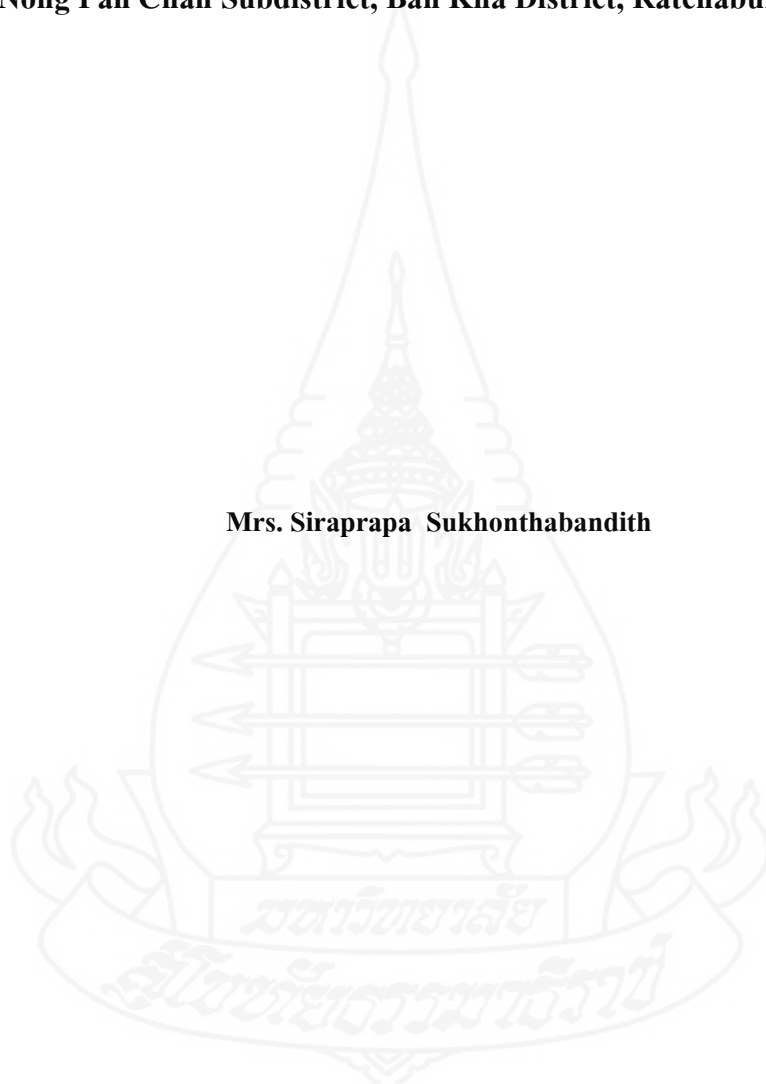

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2558

**Land Usage of Farmers who Received Sor-Por-Kor 4-01 Land Certificates
in Nong Pan Chan Subdistrict, Ban Kha District, Ratchaburi Province**

Mrs. Siraprapa Sukhonthabandith

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Resources Management

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2015

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ
ส.ป.ก.4-01 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

ชื่อและนามสกุล นางศิริประภา สุขนครบัณฑิต

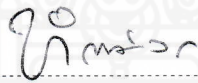
แขนงวิชา การจัดการการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษณา รุ่งโรจน์วิเศษย์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา จิตตลดากร

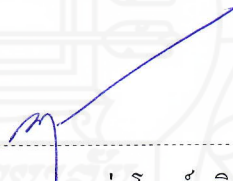
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2559

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษณี ภัทรดิลก)

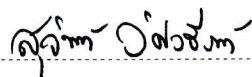
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษณา รุ่งโรจน์วิเศษย์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา จิตตลดากร)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิศวธีรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัย นางศิริประภา สุคนธ์บัณฑิต รหัสนักศึกษา 2529001634

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษณา รุ่งโรจน์วิเศษย์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา จิตตลดากร
ปีการศึกษา 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปและการทำประโยชน์ทางการเกษตร
ในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกร และ 2) ปัญหาเกี่ยวกับการทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน
ที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 และแนวทางแก้ไขปัญหา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01
และต้องทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเอง จำนวน 148 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 คน โดยคำนวณจาก
สูตรของยามานะ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เลือกตัวอย่างโดยวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้
แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด
ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย
51.78 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อทางโทรทัศน์ มีรายได้ใน
ครัวเรือนเฉลี่ย 72,833.33 บาทต่อปี แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่ใช้ทุนตัวเองและแหล่งเงินกู้ มีพื้นที่ครอบครองที่เป็น
ส.ป.ก.4-01 เฉลี่ย 11.94 ไร่ ระยะเวลาทำการเกษตรในที่ดิน เฉลี่ย 26.68 ปี ลักษณะดินในพื้นที่เป็นดินร่วนปนทราย
แหล่งน้ำสำหรับการเกษตรเป็นสระน้ำในพื้นที่ เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกสับปะรด และมีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิต
จากเกษตรกรในพื้นที่ เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ในการทำการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01
ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตร ด้านเงินทุน ด้านการจัดตั้งกลุ่ม และด้านสาธารณูปโภค
แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาด 2) ปัญหาในการทำประโยชน์ในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01
ได้แก่ แรงงานในการทำการเกษตร ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และแหล่งน้ำในพื้นที่ แนวทางแก้ไขปัญหาของ
เกษตรกร ได้แก่ การปลูกพืชที่ใช้แรงงานน้อย การใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดิน
และการขุดสระน้ำเพิ่มขึ้นภายในพื้นที่

คำสำคัญ การทำประโยชน์ในที่ดิน เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 จังหวัดราชบุรี

Thesis title: Land Usage of Farmers who Received Sor-Por-Kor 4-01 Land Certificates in Nong Pan Chan Subdistrict, Ban Kha District, Ratchaburi Province

Researcher: Mrs. Siraprapa Sukhonthabandith ; **ID:** 2529001634;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);

Thesis advisors: (1) Dr. Krisana Rungrojwanich, Associate Professor;

(2) Dr. Achara Chittaladakorn, Associate Professor; **Academic year:** 2015

Abstract

The objectives of this research were to study 1) social and economic status and land utilization of farmers who received Sor Por Kor 4-01 land certificates and 2) problems and solutions on Sor Por Kor 4-01 land utilization.

This research is a survey research. The population in this study were 148 farmers who received Sor Por Kor 4-01 land certificates and utilized Sor Por Kor 4-01 lands. The target sample size of 108 was determined by using Yamane. The sample was selected by simple random sampling and was calculated at the statistical significance level of 0.05. The instrument used in the research was structured interviews. The data were analyzed by computer program and statistics used were frequency, percentage, mean, minimum, maximum and standard deviation.

The results indicated that: 1) the majority of the farmers who received Sor Por Kor 4-01 land certificates were male with an average age of 51.78 years, completed elementary level education and received agricultural information from television program. Their average household income was 72,833.33 baht per year. They used their own money and loan as for capital cost. They possessed an average of 11.94 rais (1 rai = 1,600 m²) of Sor Por Kor 4-01 land with an average of 26.68 years of cultivation. The characteristic of the soil in the Sor Por Kor 4-01 lands was sandy loam. Water supply for agriculture was from ponds in the areas. Most farmers grew pineapples and sold their produce on farm. The farmers were supported by agencies for production in Sor Por Kor 4-01 lands in four aspects: improvement of agricultural production, capital, group formation and infrastructure but marketing aspect was not supported. 2) Problems in making use of Sor Por Kor 4-01 lands were labor for production, soil fertility and water supply. Farmers solved the problems by selecting plants that required less usage of labor, enhancing soil fertility by using manure, compost and bio-fertilizer and digging ponds in the lands.

Keywords: Land Usage, Sor-Por-Kor 4-01 Land Certificate, Ratchaburi Province

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษณา รุ่งโรจน์วิเศษย์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา จิตตลดากร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และติดตาม ตลอดจนให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ประชานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร. หฤษฎี ภัทรดิลก ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ามาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ข้อความรู้อันมีค่าและมุมมองอันเป็น ประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จังหวัด ราชบุรี ให้ความช่วยเหลือแนะนำ และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล รวมถึงเกษตรกรทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างดี ทำให้การเก็บข้อมูลนั้น สามารถผ่านลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ที่ เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ศิริประภา สุคนธ์บัณฑิต

กรกฎาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทย	6
การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	12
การปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	25
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	25
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล	26
การวิเคราะห์ข้อมูล	27
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	28
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและการทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดินที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	28
ตอนที่ 2 ปัญหาเกี่ยวกับการทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดินที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 และแนวทางแก้ไขปัญหา	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	50
สรุปการวิจัย	50
อภิปรายผล	52
ข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม	61
ภาคผนวก	65
ก แบบสัมภาษณ์	66
ประวัติผู้วิจัย	73

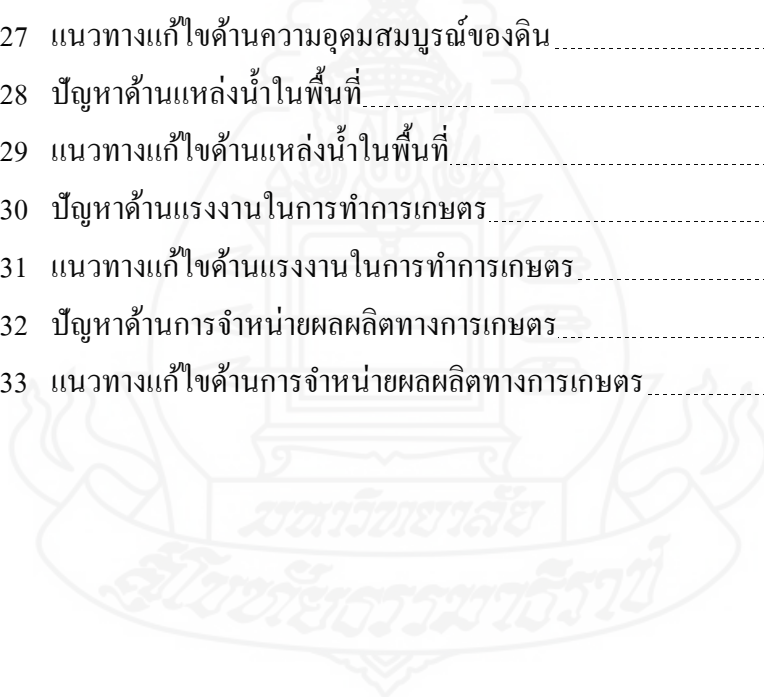

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 การบริหารจัดการที่ดินรัฐและที่ดินเอกชนของจังหวัดราชบุรี.....	18
ตารางที่ 4.1 เพศของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	28
ตารางที่ 4.2 อายุของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	29
ตารางที่ 4.3 ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	30
ตารางที่ 4.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรของเกษตรกรที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	30
ตารางที่ 4.5 การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	31
ตารางที่ 4.6 รายได้ในครัวเรือนของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	32
ตารางที่ 4.7 แหล่งเงินทุนของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	32
ตารางที่ 4.8 ขนาดพื้นที่ที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกรที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	33
ตารางที่ 4.9 ระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดินของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01...	34
ตารางที่ 4.10 ลักษณะดินในพื้นที่ของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	34
ตารางที่ 4.11 การปรับปรุงบำรุงดินของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	35
ตารางที่ 4.12 แหล่งน้ำของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	35
ตารางที่ 4.13 การทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกรที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	36
ตารางที่ 4.14 การจำหน่ายผลผลิตในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกรที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	37
ตารางที่ 4.15 การสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านการฝึกอบรมของเกษตรกรที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	38
ตารางที่ 4.16 การสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านพันธุ์พืชของเกษตรกรที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	39
ตารางที่ 4.17 การสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านพันธุ์สัตว์ของเกษตรกรที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	39

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.18 การสนับสนุนด้านเงินทุนของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	40
ตารางที่ 4.19 การสนับสนุนด้านการตลาดของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	41
ตารางที่ 4.20 การสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่มของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	41
ตารางที่ 4.21 การสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	42
ตารางที่ 4.22 ปัญหาด้านสภาพพื้นที่.....	43
ตารางที่ 4.23 แนวทางแก้ไขด้านสภาพพื้นที่.....	43
ตารางที่ 4.24 ปัญหาด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	44
ตารางที่ 4.25 แนวทางแก้ไขด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01.....	44
ตารางที่ 4.26 ปัญหาด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน.....	45
ตารางที่ 4.27 แนวทางแก้ไขด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน.....	46
ตารางที่ 4.28 ปัญหาด้านแหล่งน้ำในพื้นที่.....	46
ตารางที่ 4.29 แนวทางแก้ไขด้านแหล่งน้ำในพื้นที่.....	47
ตารางที่ 4.30 ปัญหาด้านแรงงานในการทำการเกษตร.....	47
ตารางที่ 4.31 แนวทางแก้ไขด้านแรงงานในการทำการเกษตร.....	48
ตารางที่ 4.32 ปัญหาด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร.....	48
ตารางที่ 4.33 แนวทางแก้ไขด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร.....	49

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดราชบุรีแสดงพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน	17
ภาพที่ 2.2 แผนที่แสดงแปลง ส.ป.ก. ที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	19

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) มีหน้าที่ความรับผิดชอบหลักตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ในการจัดที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยให้กับเกษตรกร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในเขตปฏิรูปที่ดิน และส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดจนสนับสนุนเงินทุนเพื่อพัฒนาอาชีพแก่เกษตรกรจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดิน จึงมีสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเกิดขึ้น สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2559) กล่าวว่า ปัจจุบันมีจำนวน 72 จังหวัดทั่วประเทศเพื่อดำเนินงานปฏิรูปที่ดิน สำหรับผลการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ตั้งแต่ พ.ศ. 2518-2559 ได้มอบหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.4-01) ประเภทเกษตรกรรมในที่ดินของรัฐเป็นพื้นที่ทั้งสิ้น 667 อำเภอ 3,171 ตำบล 25,671 หมู่บ้าน ผลการจัดที่ดินสะสม ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2559 โดยผ่านการอนุญาตจากคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดและมอบ ส.ป.ก.4-01 จำนวน 2.17 ล้านราย 2.89 ล้านแปลง และ 34.72 ล้านไร่

การติดตามการทำประโยชน์ในที่ดินทำกินของเกษตรกรมีความสำคัญ และเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต้องดำเนินการภายหลังการจัดที่ดินให้เกษตรกร เนื่องจากอาจเกิดกรณีเกษตรกรขายสิทธิในที่ดินด้วยหลายเหตุผล เช่น ขนาดของเนื้อที่น้อยเกินไป ขาดแรงงาน ผลผลิตราคาตกต่ำ เกษตรกรมีหนี้สิน หรือมีผู้แสวงหาที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน เพราะประเมินว่าราคาถูกหรือเป็นทำเลเพื่อการท่องเที่ยว เกษตรกรบางรายอาจไม่ทำประโยชน์ในที่ดินที่ได้รับ แต่ปล่อยทิ้งว่าง เพราะไม่มีทุนหรือไม่คุ้มกับการลงทุน รวมถึงที่ดินเหมาะสมสำหรับใช้ประโยชน์ด้านอื่น (จารุวรรณ ใหญ่ยงค์, 2547; นภทชา คงสัมฤทธิ์, 2551; จงจิตร ปิ่นแก้ว, 2552) จากผลการติดตามการทำประโยชน์ในที่ดินทำกินของเกษตรกร พบเกษตรกรถูกเพิกถอนเอกสารสิทธิหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.4-01) ทั้งประเทศจำนวน 7,974 ราย 107,611 ไร่ โดยเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือถูกเพิกถอนมากที่สุด จำนวน 3,785 ราย 58,103 ไร่ รองลงมาเป็นภาคใต้ จำนวน 2,214 ราย 23,265 ไร่ (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2559)

ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี เป็นส่วนราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค ได้เข้ามาดำเนินการปฏิรูปที่ดินครั้งแรก โดยจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2521 ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดพื้นที่เป็นเขตปฏิรูปที่ดินเป็นอำเภอแรกของจังหวัดราชบุรี คือ อำเภอจอมบึง ในวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2521 และกำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดินทั้งอำเภอ ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี ต่อมาได้มีการดำเนินการกำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพิ่มขึ้นอีกหลายอำเภอ มีทั้งกำหนดเขตทั้งอำเภอรวม 4 อำเภอ 14 ตำบล เป็นพื้นที่ประมาณ 257,376 ไร่ แบ่งออกเป็น อำเภอจอมบึง 6 ตำบล จำนวน 111,732 ไร่ อำเภอบ้านคา 3 ตำบล จำนวน 76,309 ไร่ อำเภอปากท่อ 3 ตำบล จำนวน 54,650 ไร่ และอำเภอสวนผึ้ง 2 ตำบล จำนวน 14,685 ไร่ ส่วนพื้นที่ที่ได้รับการออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 จำนวน 11,075 ราย 14,475 แปลง เนื้อที่จำนวน 186,013 ไร่ (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี, 2558) เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินไปแล้วจำนวน 148 ราย (ข้อมูล ณ มกราคม 2554)

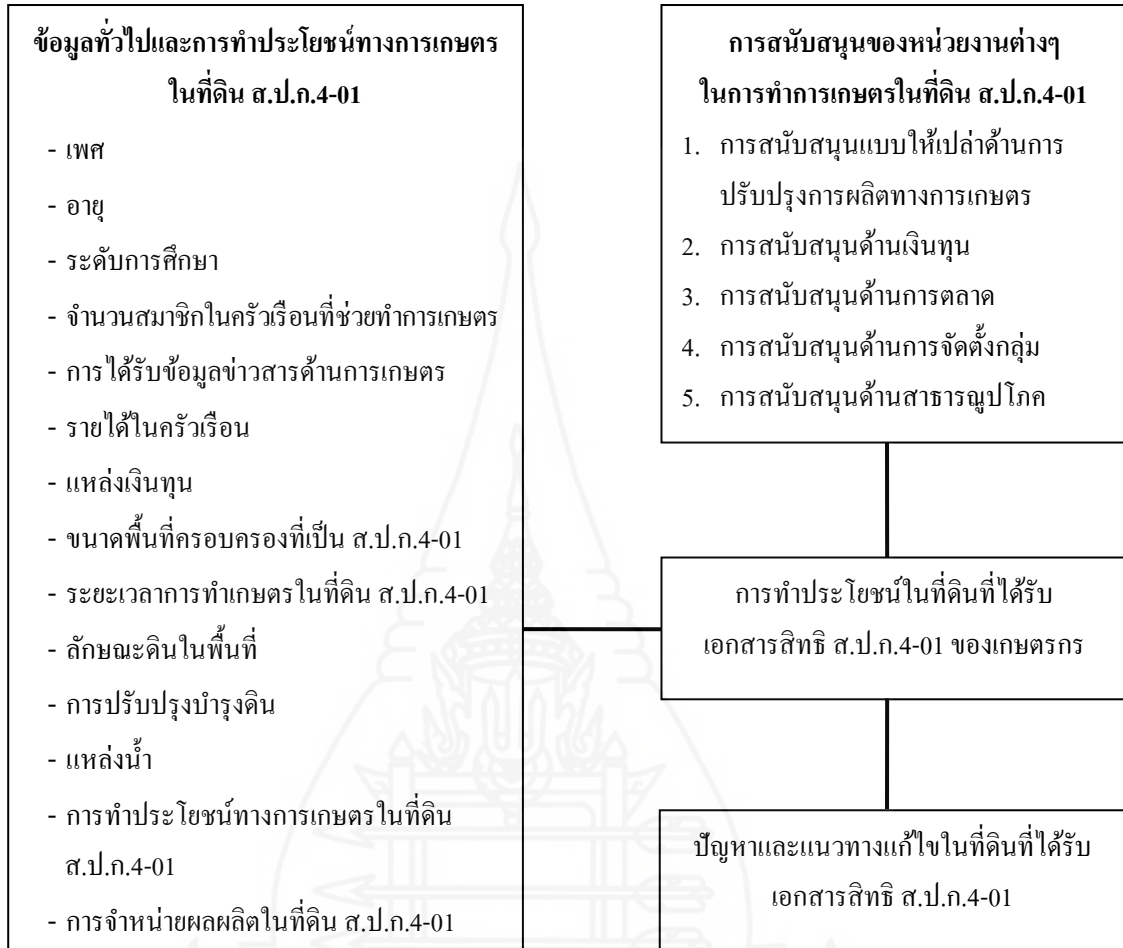
จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาถึงการใช้ประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ที่ได้รับการจัดสรรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เพื่อให้ทราบถึงการทำประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 รวมทั้งปัญหาในการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกร และแนวทางแก้ไขปัญหาในการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินทำกินที่ได้รับการจัดสรรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อให้ได้คำตอบสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำผลการศึกษาประกอบการพิจารณาดำเนินการและการจัดการปฏิรูปที่ดินให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตอบสนองเจตนารมณ์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้สัมฤทธิ์ผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปและการทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกร

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 และแนวทางแก้ไขปัญหา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

4.2 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 และต้องทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเอง จากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี จำนวน 148 คน เลือกร้อยอย่าง

โดยวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 คน โดยคำนวณจากสูตรของยามานะ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.3 ขอบเขตด้านประเด็นที่ศึกษา ขอบเขตของประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย

4.3.1 **ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01** ประกอบด้วย ข้อมูลทางด้านสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ในครัวเรือน แหล่งเงินทุน ขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 และระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ข้อมูลการทำประโยชน์ในที่ดิน ได้แก่ ลักษณะดินในพื้นที่ การปรับปรุงบำรุงดิน แหล่งน้ำ การทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 และการจำหน่ายผลผลิตในที่ดิน ส.ป.ก.4-01

4.3.2 **การสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ในการทำการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01** ได้แก่ การสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตรจาก ส.ป.ก. และหน่วยงานอื่นๆ การสนับสนุนด้านเงินทุน การสนับสนุนด้านการตลาด การสนับสนุนด้านการจัดตั้ง กลุ่ม และการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค

4.3.3 **ปัญหาและแนวทางแก้ไขในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01** ได้แก่ ด้านสภาพพื้นที่ ด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ด้านความอุดมสมบูรณ์ของ ดิน ด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ ด้านแรงงานในการทำการเกษตร ด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

4.4 **ขอบเขตด้านระยะเวลา** ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม พ.ศ. 2554

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **การเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน** หมายถึง เกษตรกร ผู้ได้รับเอกสารในการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้ และได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 แล้วได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นเพื่อทำการเกษตร

5.2 **เกษตรกร** หมายถึง เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ให้เข้าทำประโยชน์ ในเขตปฏิรูปที่ดินในตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

5.3 **เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01** หมายถึง หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูป ที่ดินในที่ของรัฐไม่ใช่เอกสารแสดงกรรมสิทธิในที่ดิน

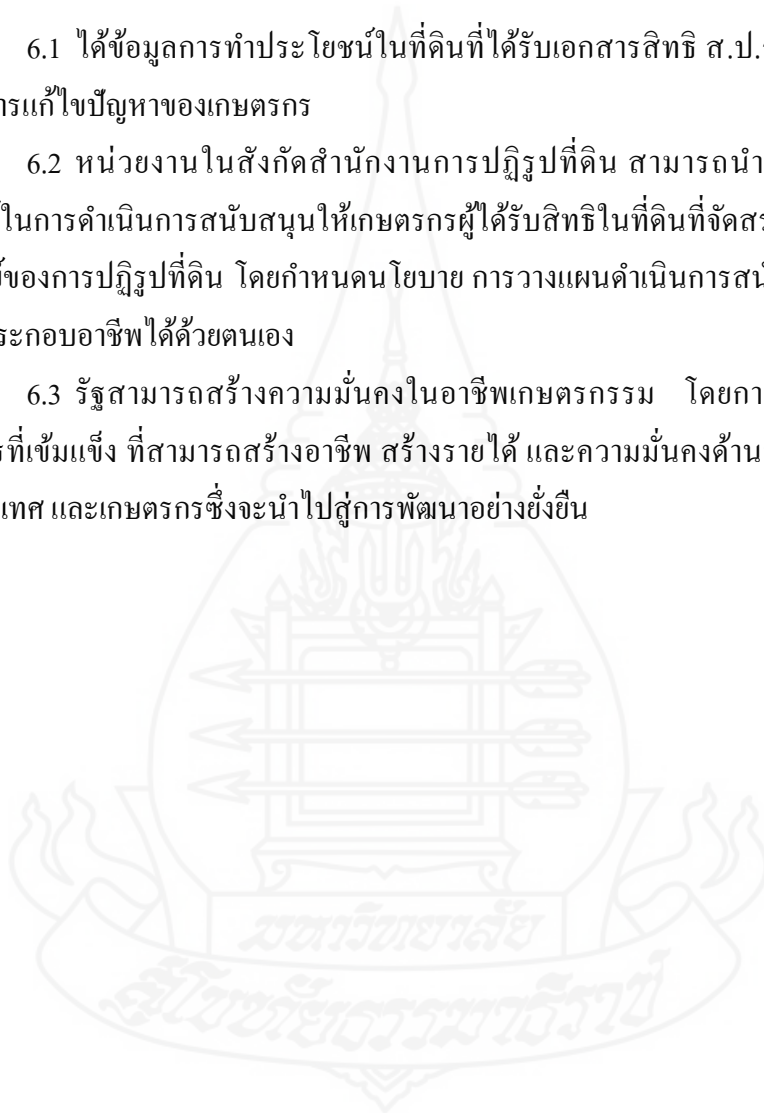
5.4 S.P.K. 4-01 หมายถึง ส.ป.ก.4-01 เป็นที่ดินที่รัฐให้ประชาชนครอบครองเพื่อปฏิรูปที่ดินเป็นพื้นที่ทำกิน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ข้อมูลการทำประโยชน์ในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร

6.2 หน่วยงานในสังกัดสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ได้รับสิทธิในที่ดินที่จัดสรรทำการเกษตรตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปที่ดิน โดยกำหนดนโยบาย การวางแผนดำเนินการสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง

6.3 รัฐสามารถสร้างความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรกรม โดยการสร้างฐานการผลิต การเกษตรที่เข้มแข็ง ที่สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานให้กับประเทศ และเกษตรกรซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การทำประโยชน์ที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี จากการรวบรวมข้อมูลทุกมิติได้ เนื้อหาแบ่งเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทย
2. การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
3. การปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทย

การจัดการที่ดินในประเทศไทยในอดีตมีความสำคัญไม่มากนัก เนื่องจากมีพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่าจำนวนมาก ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นไม่มีการห้ามการบุกรุกป่ามาเป็นที่ทำกิน รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่บุกรุกป่ามาเป็นนา ดังนั้นในอดีตปัญหาของรัฐบาลไทยจึงมิใช่การบุกรุกแผ้วถางที่ป่าเป็นที่ทำกิน แต่ปัญหา คือ รัฐบาลไม่สามารถที่จะเรียกเก็บภาษีจากการใช้ประโยชน์จากที่ดินนั้นๆ ได้ (ชัยพงษ์ สำเนียง, 2556) การเปลี่ยนแปลงของการถือครองที่ดิน หรือการบุกรุกที่ทำกินในป่าเริ่มมีมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2500 ที่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วงเวลานั้น มีการขยายตัวทางการค้าและการปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง แต่รัฐบาลมิได้ให้ความสำคัญต่อการบุกรุกพื้นที่ป่าหรือที่สาธารณะในการทำเป็นพื้นที่ทำการเกษตร นอกจากนี้จากงานวิจัยของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ และ มิ่งสรรพ ขาวสอาด (2538: 43) ซึ่งให้เห็นว่าการบุกรุกพื้นที่ป่าเกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ 1) การที่ภาครัฐได้มีการให้สัมปทานป่าไม้ทั้งบริษัทต่างประเทศ และบริษัทของคนไทยเพื่อนำไปทำหมอนรองรถไฟ 2) การขยายตัวของพืชเศรษฐกิจ โดยเฉพาะยาสูบ อ้อย และ ถั่วลิสง 3) การเริ่มกำจัดโรคมาลาเรีย ช่วยลดปัญหาโรคภัยไข้เจ็บในป่าลงได้มาก ทำให้ชาวบ้านสามารถตั้งชุมชนในเขตพื้นที่ป่าได้ และ 4) ทางราชการได้เข้าไปจัดตั้งชุมชนในเขตป่าเป็นหมู่บ้าน ทางราชการ เก็บภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.บ.ท. 5) และในปี พ.ศ. 2498 ภาครัฐได้ให้มีการแจ้งสิทธิครอบครองและออกเอกสาร ส.ค. 1 แม้ไม่ใช่เอกสารสิทธิ แต่ชาวบ้านถือว่าเป็นเอกสารสิทธิชนิดหนึ่ง แนวทางปฏิบัติเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านเข้าใจว่ารัฐบาลส่งเสริมการบุกเบิกพื้นที่ป่า

การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีความหมายที่หลากหลาย ส่วนที่สำคัญคือ การทำให้ที่ดินไม่กระจุกตัวอยู่ในความครอบครองของคนกลุ่มน้อย โดย วรเวทย์ ชำราชัญญ์ (2540) กล่าวว่า การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมายถึง การปฏิรูปโครงสร้างการถือครองที่ดิน โดยมีการกำหนดโครงสร้างการผลิต ได้แก่ วิธีการเพาะปลูกพืชต่างๆ การพัฒนาปรับปรุงที่ดิน และโครงสร้างบริการสนับสนุน หมายถึง สิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น การชลประทาน สินเชื่อ บริการสาธารณสุข ถนน การศึกษา เป็นต้น

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2543) รายงานว่า การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามที่กำหนดในกฎหมายปฏิรูปที่ดิน มาตรา 4 พ.ศ. 2518 หมายถึง การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมตลอดถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยรัฐนำที่ดินของรัฐหรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อหรือเวนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือมีที่ดินเกินสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อย ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ และสถาบันเกษตรกรได้เช่าซื้อ เช่า หรือเข้าทำประโยชน์โดยรัฐให้ความช่วยเหลือการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การจัดการทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

ยุพา ราชจินดา (2551) การปฏิรูปที่ดิน หมายถึง มาตรการที่รัฐนำที่ดินจากเจ้าของที่ดินรายใหญ่มาจัดให้เกษตรกรที่มีที่ดินน้อยหรือไม่มีเลย เพื่อเป็นการกระจายความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับจากที่ดิน ในส่วนของการนำมาซึ่งที่ดินนั้นมีวิธีการที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับระบบการปกครองของแต่ละประเทศว่าเป็นประชาธิปไตยหรือสังคมนิยม ในระบอบประชาธิปไตย ที่ดินได้มาโดยการซื้อจากเจ้าของที่ดินที่มีเกินกว่ากฎหมายกำหนด โดยรัฐจ่ายค่าชดเชยให้ในอัตราที่เป็นธรรม ส่วนในระบบสังคมนิยมไม่มีการจ่ายค่าชดเชยหรือมีเพียงเล็กน้อย การจัดที่ดินในระบอบประชาธิปไตย รัฐให้เช่าหรือขายแก่เกษตรกร ส่วนระบอบสังคมนิยม รัฐจัดให้ในลักษณะสหกรณ์โดยนำเอาที่ดินมารวมกันเป็นของรัฐ

1.1 สาเหตุสำคัญของการจัดการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทย

วรเวทย์ ชำราชัญญ์ (2540) และ ยุพา ราชจินดา (2551) กล่าวว่า สาเหตุสำคัญที่นำมาสู่การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

1.1.1 จำนวนพลเมืองเพิ่มมากขึ้นขณะที่ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีจำกัด โดยมีการบุกรุกเพื่อทำลายป่ามากขึ้น จึงจำเป็นต้องหาทางให้มีการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.1.2 อัตราค่าเช่าที่ดินซึ่งสูงเกินไปจนเกษตรกรรับไม่ไหว เพราะผลผลิตไม่สอดคล้องกัน เกิดการเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งผู้เช่าไม่มีทางเลือกเพราะที่ดินมี

จำกัด และแม้มีพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่านาบังคับใช้ แต่การบังคับใช้ไม่ทั่วถึง ในบางกรณี เจ้าของที่ดินและผู้เช่าตกลงกันเอง

1.1.3 ปัญหาความยากจนและหนี้สิน เนื่องจากภาคเกษตรกรรมแม้เป็นส่วนใหญ่ของประเทศ แต่รายได้ของเกษตรกรยังต่ำมาก ทำให้เกิดปัญหาหนี้สินเนื่องจากการเอารัดเอาเปรียบจากค่าเช่าและผลผลิตตกต่ำ

1.1.4 ปัญหาของเกษตรกรที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้เกษตรกรผู้บุกรุกที่ดินของรัฐไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินเพื่อประกอบอาชีพได้

1.1.5 แรงกดดันของกระแสแนวความคิดปฏิรูปที่ดิน ซึ่งเป็นสถานการณ์สำคัญประการหนึ่งที่เป็นตัวเร่งให้เกิดการผลักดันกฎหมายปฏิรูปที่ดิน

1.2 วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม มาตรา 4 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการปฏิรูปที่ดินไว้ ดังนี้ (วราเวทย์ ช่างชัยลักษณ์, 2540 และ ยุพา ราชจินดา, 2551)

1.2.1 เพื่อปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรผู้เช่าที่ดิน ผู้ไร้ที่ดินทำกิน และผู้ประสงค์จะเป็นเกษตรกร ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดิน หรือมีที่ดินสำหรับการเกษตรเป็นของตนเองอย่างถาวรตลอดไป

1.2.2 เพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมและใช้ทรัพยากรที่ดินให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการปรับปรุงการผลิต ให้บริการด้านสินเชื่อและการตลาดเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น

1.2.3 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถาบันเกษตรกร พัฒนาอาชีพนอกการเกษตร บริการสาธารณสุข โภค เพื่อเพิ่มสวัสดิการและเสริมสร้างความเจริญในท้องถิ่น ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น

1.3 ขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2555) ได้มีการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.3.1 **ขั้นเตรียมการ** ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล คัดเลือกพื้นที่และประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน ทั้งนี้แยกตามประเภทของที่ดิน คือ ที่ดินของรัฐ ศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้น โดยพิจารณาจากผลสำรวจด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ขนาดการถือครองที่ดิน จำนวนเกษตรกรที่บุกรุกจับจองที่ดิน ขนาดเนื้อที่ที่บุกรุกและความเหมาะสมทางกายภาพ ที่ดินเอกชน พิจารณาจากเนื้อที่เช่า จำนวนผู้เช่า และผลผลิตทางการเกษตร

1.3.2 ชั้นจัดที่ดิน ที่ดินของรัฐที่สำรวจ ฝังวัด และสอบสวนสิทธิ หากมีที่ดินเกินสิทธิตามกฎหมาย ให้เจรจาลดเนื้อที่และแบ่งแยก เพื่อให้มีขนาดไม่เกินสิทธิตามกฎหมายและออกหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.4-01)

ที่ดินเอกชน รัฐจัดซื้อหรือเวนคืนที่ดินซึ่งเอกชนถือกรรมสิทธิเพื่อนำมาจัดสรรแก่เกษตรกรผู้เช่า หรือผู้ไร้ที่ดินทำกินหรือผู้มีที่ดินน้อย ไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพที่ขึ้นทะเบียนไว้ เกษตรกรที่ได้รับที่ดินจะมีสิทธิเช่า เช่าซื้อ และมีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดิน

1.3.3 ชั้นพัฒนา มีหลายลักษณะตามความเหมาะสมของพื้นที่ ได้แก่ งานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สร้างถนน สร้างแหล่งน้ำ งานพัฒนาอื่นๆ ได้แก่ งานส่งเสริมการเกษตร การให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร การส่งเสริมอาชีพอื่นๆ นอกการเกษตร รวมทั้งการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

1.4 ผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน

ตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2532 (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2555) ผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน มี 3 ประเภท คือ

1.4.1 เกษตรกร ตามความหมายในมาตรา 4 หมายถึง

1) ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ผู้ที่เป็นเกษตรกรอยู่แล้ว และใช้เวลาส่วนใหญ่ในอาชีพเกษตรกรรม และจะต้องเป็นผู้ไม่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเองหรือมีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพ

2) ผู้ประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ผู้ที่ยังไม่เป็นเกษตรกรแต่ประสงค์จะเป็นเกษตรกรและมาขอรับการจัดที่ดินในการปฏิรูปที่ดิน เกษตรกรประเภทนี้ได้แก่

(1) ผู้ยากจน หมายถึง ผู้มีรายได้อันรวมสิทธิประโยชน์อื่นที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ และเมื่อรวมกันแล้วจะต้องไม่สูงกว่าอัตราที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) กำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2528 ซึ่งกำหนดให้ใช้ 15,000 บาท ต่อคนต่อปีเป็นเกณฑ์ กำหนดรายได้ของผู้ยากจน (ตามมติ คปก. ครั้งที่ 4/2538 เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2538)

(2) ผู้จบการศึกษาทางเกษตรกรรม หมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือเทียบเท่าในวิชาเกษตรกรรม

(3) บุตรของเกษตรกร หมายถึง บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก บุคคลดังกล่าวตามข้อ (2) จะต้องไม่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง และต้องไม่มีอาชีพอื่นอันมีรายได้ประจำพอเพียงแก่การยังชีพ

1.4.2 สถาบันเกษตรกร หมายถึง กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมชนสหกรณ์การเกษตรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์

1.4.3 ผู้ประกอบกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุน หรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กิจการที่เป็นการสนับสนุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมายถึง กิจการทางวิชาการเกษตร กิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือประกันราคาพืชผลหรือลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร กิจการที่เป็นข้อตกลงร่วมกับ ส.ป.ก. ในการดำเนินการผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร กิจการที่เป็นการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม และปัจจัยการผลิต ตลอดจนการจำหน่ายและการตลาดให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

กิจการที่เป็นการเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมายถึง กิจการแปรรูปผลผลิตเกษตรกรรม ซึ่งใช้ผลผลิตทางการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นหลัก กิจการดังกล่าวข้างต้นเป็นไปตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรณีที่มีปัญหา คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) จะเป็นผู้วินิจฉัย

1.5 ประโยชน์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2555)

1.5.1 รักษาที่ดินเพื่อการเกษตรให้เป็นของเกษตรกรโดยแท้จริง โดยได้รับการคุ้มครองสิทธิและควบคุมไม่ให้มีการเปลี่ยนสิทธิการถือครองแก่ผู้อื่น ยกเว้นตกทอดทางมรดกแก่ทายาทที่เป็นเกษตรกรหรือโอนให้แก่ ส.ป.ก. หรือสถาบันเกษตรกร

1.5.2 เกษตรกรที่ถือครองทำกินอยู่เดิมในที่ของรัฐ จะได้รับการจัดให้ทำกินในขนาดที่เหมาะสม และได้รับหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินขนาดที่เหมาะสม ซึ่งสามารถค้ำประกันเงินกู้ในสถาบันการเงินได้

1.5.3 ที่ดินได้รับการพัฒนา มีถนนหนทาง แหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและการเกษตร ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

1.5.4 กระจายระบบผูกขาดที่ดินจากผู้มีที่ดินมากเกินไปตามกฎหมายกำหนด และไม่ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อการเกษตรด้วยตนเองมาจัดให้เกษตรกรได้มีที่ดินทำกิน โดยรัฐจะโอนกรรมสิทธิ์ให้เมื่อเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกได้ชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้ว เพื่อเป็นเจ้าของที่ดินตามกฎหมายและได้ใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรต่อไป

1.6 นโยบายการพัฒนาในเขตปฏิรูปที่ดิน

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2545) มีนโยบายในการสนับสนุน เพื่อการพัฒนาในเขตการปฏิรูปที่ดินด้านต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1.6.1 ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

- 1) วางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นรายพื้นที่ให้มีการพัฒนาทั้งระบบ
- 2) สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น และเอื้ออำนวยต่อการผลิตและการจำหน่าย เช่น เส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

1.6.2 ด้านอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในเขตปฏิรูปที่ดิน

- 1) ส่งเสริมเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้นในที่ดินที่ได้รับจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อม
- 2) ส่งเสริมเกษตรกรทำการผลิตในรูปแบบที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- 3) ประสานความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและชุมชนพัฒนาป่าชุมชน รวมทั้งการจัดทำโครงการธนาคารอาหารชุมชน
- 4) ประสานความร่วมมือจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรในเขตปฏิรูปที่ดิน

1.6.3 ด้านการพัฒนาเกษตรและสถาบันเกษตรกร

- 1) ส่งเสริมการพัฒนาผู้นำเกษตรกร โดยการฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้นำ รวมทั้งส่งเสริมสิทธิและหน้าที่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน
- 2) ส่งเสริมการพัฒนากลุ่มและองค์การชุมชน โดยการให้ความรู้ด้านการพัฒนาผู้นำกลุ่มการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ เพื่อพัฒนาให้เป็นสถาบันเกษตรกรในรูปแบบสหกรณ์ต่อไป
- 3) สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน โดยการสนับสนุนกลุ่มอาชีพในเขตปฏิรูปที่ดินดำเนินธุรกิจ
- 4) สนับสนุนสินเชื่อเพื่อการผลิตและการพัฒนาพื้นที่แก่เกษตรกร รวมทั้งสินเชื่อเพื่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดิน
- 5) ประสานงานส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง พัฒนาอาชีพของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินทั้งในและนอกรการเกษตร เพื่อให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและการฝึกอบรมความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความมั่นคง

2. การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2.1 ความหมายของการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

มีผู้ให้ความหมายการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไว้มากมาย ได้แก่ สมเจตน์ จันทวัฒน์ (2546) การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คือ การใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละแบบมีผลต่อความสามารถในการให้ผลผลิตของดินและการเกิดการพังทลายของดิน เพราะว่าดินแต่ละบริเวณมีความสามารถในการผลิตและการพังทลายของดินแตกต่างกัน เพราะว่าดินมีสมบัติทางเคมี และทางกายภาพแตกต่างกัน รวมทั้งสภาพพื้นที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกัน เช่น ที่ราบ ที่ลาดชัน เป็นต้น ปัจจัยเหล่านั้นเป็นตัวกำหนดความสามารถในการให้ผลผลิตและความเหมาะสมของการใช้ที่ดินนั้นๆ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่ดีที่สุดนั้น ต้องใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสมรรถนะในการให้ผลผลิต ซึ่งควรพิจารณาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

- 1) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- 2) ความเป็นกรดเป็นด่างของดิน
- 3) ปริมาณของน้ำในดิน
- 4) ปริมาณอินทรีย์วัตถุในดิน
- 5) สมบัติทางกายภาพของดิน
- 6) การพังทลายของดิน

อุธร สุทธิมิตร (2534) การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คือ กิจกรรมที่สะท้อนถึงพฤติกรรมของมนุษย์ มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตโดยตรง และส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ด้วย เป็นข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละชุมชนเป็นอย่างมาก โดยทั่วไปการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปัจจัยสี่สำหรับดำรงชีวิต คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค การใช้ที่ดินแตกต่างกันไป เช่น ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เกษตรกรรม อุตสาหกรรม สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือสถานที่ท่องเที่ยว และเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของมนุษย์หรือสถานะของเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ การใช้ที่ดินในแต่ละรูปแบบมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางตรงและทางอ้อม การใช้ประโยชน์ที่ดินขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 5 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) ลักษณะภูมิประเทศ
- 2) สภาพภูมิอากาศ
- 3) สภาพดิน

4) โครงสร้างพื้นฐาน (ระบบคมนาคม ระบบพลังงาน ระบบการจัดการน้ำ ระบบสื่อสาร และระบบกำจัดขยะ)

สันตนา ประเสริฐวัฒนากร (2555) การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คือ การพัฒนาพื้นที่เพาะปลูกในพื้นที่ไร่นาโดยเน้นเรื่องน้ำเป็นสำคัญ เพื่อให้ทุกแปลงที่เพาะปลูกได้รับน้ำชลประทานโดยทั่วถึง การปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูกเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด โดยการจัดพื้นที่หรือการโยกย้ายแปลงเพาะปลูก เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการเพาะปลูก

2.2 หลักการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้ตรงตามหลักการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ดังนี้ (ดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์, 2531)

2.2.1 ใช้ที่ดินตรงตามสมรรถนะของที่ดิน พื้นที่ที่ทำการเกษตรต้องมีความเหมาะสมในด้านกายภาพของพื้นที่ นั่นคือ ควรเป็นพื้นที่ราบหรือค่อนข้างราบ ไม่สูงชันมากนัก เพราะพื้นที่สูงชันทำให้เกิดการสูญเสียดินไปกับน้ำไหลบ่าหน้าดินได้ง่าย เนื่องจากการทำการเกษตรมักเปิดหน้าดินโล่ง เพื่อสะดวกในการไถพรวนและกำจัดวัชพืชที่แย่งอาหารจากพืชที่ปลูก ลักษณะดินควรมีหน้าดินลึกและประกอบด้วยแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์ พืชแต่ละชนิดต้องการลักษณะทางกายภาพของดินแตกต่างกันออกไป จึงจำเป็นต้องศึกษาความต้องการของพืชแต่ละชนิด เช่น ข้าวควรปลูกในพื้นที่ลุ่มน้ำขัง หรือข้าวโพดต้องการดินที่มีการระบายน้ำดี เป็นต้น ความเหมาะสมในด้านกายภาพพิจารณาได้จากสมรรถนะของที่ดิน ที่ดินใดมีสมรรถนะในทางการเกษตรสูงจะทำให้ผลผลิตที่ได้จากการใช้ที่ดินนั้นสูงและมีขีดจำกัดในการใช้น้อย นอกจากนั้นพื้นที่ทำการเกษตรควรอยู่ใกล้แหล่งน้ำ การคมนาคมเพื่อการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรสะดวก ตลอดจนอยู่ใกล้ตลาด เพื่อสะดวกในการขายผลผลิตและลดต้นทุนในการขนส่ง

ที่ดินซึ่งมีสมรรถนะที่ดินสูงสำหรับการเกษตร ไม่ควรนำที่ดินนั้นมาใช้เพื่อการขยายตัวเมือง อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม และควรมีมาตรการใช้ที่ดินนั้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น กำหนดเขตปลูกพืชและจัดระบบการปลูกให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศและสมรรถนะของดิน รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปแบบของสหกรณ์ เพื่อรองรับการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมเกษตร

2.2.2 เลือกชนิดพืชที่เหมาะสม นอกจากความเหมาะสมของลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรแล้ว การเลือกชนิดพืชให้เหมาะสมกับพื้นที่สภาพลมฟ้าอากาศและความต้องการของตลาดเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง เพราะจะทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพมีตลาดรับซื้อได้ราคาดี การเกษตรจึงจะประสบความสำเร็จได้รับผลประโยชน์ตอบแทนคุ้มค่า

2.2.3 อนุรักษ์การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรจำเป็นต้องอยู่บนหลักการของการอนุรักษ์ โดยใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างชาญฉลาด ประหยัด เพื่อให้ได้ผลตอบแทนคุ้มค่าและสม่ำเสมอตลอดไป ทั้งนี้จึงจำเป็นต้องเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำการเกษตร เลือกรูปแบบของการเกษตรให้เหมาะสมกับสมรรถนะของดิน สภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนจรรยาบรรณวิธีการเกษตรกรรม และการเก็บเกี่ยวผลผลิตให้เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลตอบแทนจากการใช้ที่ดินทางการเกษตรเอื้อประโยชน์แก่มนุษย์มากที่สุด สูญเปลืองน้อยที่สุด และไม่ก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมา

2.3 ประเภทที่ดินที่นำมาปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ที่ดินที่นำมาปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2545) นำมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินมี 2 ประเภท คือ

2.3.1 ที่ดินของรัฐ ได้แก่

1) *ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม* เป็นที่ดินซึ่งเสื่อมโทรมอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติ ไม่สามารถฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพป่าไม้ได้เหมือนเดิม และที่ดินมีสภาพเหมาะสมกับการเกษตร ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินการปฏิรูปที่ดิน เมื่อมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตการปฏิรูปที่ดินในพื้นที่นั้นแล้วมีผลเป็นการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติในแปลงพื้นที่นั้น โดยไม่ต้องเพิกถอนตามกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติอีก

2) *ที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรี* เป็นที่ดินที่คณะกรรมการพัฒนาที่ดินได้จำแนกการใช้ประโยชน์ในพื้นที่และการนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติจำแนกพื้นที่ส่วนใดออกจากป่าไม้ถาวรเพื่อจัดสรรให้ราษฎรแล้ว ในกรณีที่เป็นพื้นที่ขนาดค่อนข้างใหญ่ มีความเหมาะสมต่อการเกษตรและยังไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาให้ ส.ป.ก. รับมาดำเนินการ

3) *ที่สาธารณประโยชน์* เป็นที่สาธารณสมบัติแผ่นดินซึ่งพลเมืองเลิกใช้ประโยชน์ หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันแล้ว ส.ป.ก. จะดำเนินการเมื่อสภาพเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงในการเลิกใช้ผลประโยชน์ร่วมกันของพลเมือง และเห็นสมควรให้นำมาปฏิรูปที่ดินโดยผ่านความเห็นชอบจากอำเภอและจังหวัดตามขั้นตอน เมื่อมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่นั้นแล้ว จะมีผลเป็นการเพิกถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน โดยไม่ต้องมีการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน

4) *ที่ดินประเภทอื่นๆ* ได้แก่ ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับใช้เพื่อเป็นประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ราชพัสดุ ซึ่งกระทรวงการคลังเป็นผู้ดูแลหรือที่รกร้างว่างเปล่า เมื่อได้รับความยินยอมจากราชการว่าไม่มีความจำเป็นต้องใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นแล้ว

ให้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่นั้น ซึ่งจะมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือที่ราชพัสดุ โดยมีต้องดำเนินการถอนสภาพตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ

2.3.2 ที่ดินของเอกชน ได้แก่ การจัดซื้อหรือเวนคืนที่ดินซึ่งเอกชนได้ถือกรรมสิทธิ์อยู่เป็นจำนวนมากเกินกว่าตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

1) ที่ดินซึ่งบุคคลในครอบครัวเดียวกันเป็นเจ้าของใช้ประกอบเกษตรกรรมในส่วนที่เกินกว่า 50 ไร่

2) ที่ดินซึ่งบุคคลในครอบครัวเดียวกันเป็นเจ้าของใช้ประกอบเกษตรกรรมประเภทเลี้ยงสัตว์ใหญ่ในส่วนที่เกินกว่า 100 ไร่ (สัตว์ใหญ่ หมายถึง โค กระบือ และม้า ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

3) ที่ดินแปลงใดที่เจ้าของไม่ได้ใช้ประกอบเกษตรกรรมในส่วนที่เกินกว่า 20 ไร่ ทั้งนี้ ผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่อาจถูกจัดซื้อที่ดินตามข้อ 2.3.2 ข้อที่ 1) และ 2) สามารถยื่นคำร้องขอมีสิทธิในที่ดินเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดได้ หากทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเองเกินกว่าที่กล่าวแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี ก่อนวันที่พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ใช้บังคับ และจะต้องแสดงได้ว่ามีความสามารถและมีปัจจัยที่จะใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์ทางเกษตรกรรมได้ สำหรับผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่อาจถูกจัดซื้อตามข้อ 2.3.3 ข้อที่ 3) ถ้ามีความประสงค์จะประกอบเกษตรกรรมด้วยตนเองและแสดงได้ว่าตนมีความสามารถและมีปัจจัยที่จะใช้ที่ดินตาม 2.3.2 ข้อที่ 1) และ 2) ได้ในกรณีที่เจ้าของที่ดินต้องการขายที่ดินทั้งหมดให้ ส.ป.ก. และสามารถซื้อได้ทั้งหมดเช่นกัน

4) ที่ดินพระราชทาน เป็นที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่พระราชทานแก่เกษตรกร โดยผ่านกระบวนการของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ดินที่บริจาคโดยพระราชกุศลเป็นที่ดินของเอกชนผู้ซึ่งมีวัตถุประสงค์จะดำเนินการรอยเบื่องพระยุคลบาท โดยการมอบที่ดินให้ ส.ป.ก. นำมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2.4 การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร เช่น การทำสวนผลไม้ หรือพืชสวนต่างๆ การทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และการทำป่าไม้ล้วนเป็นวิธีการที่มีกิจกรรมหลากหลาย การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินตามลักษณะหรือประเภทของการใช้ประโยชน์จัดเป็นการจำแนกที่นิยมที่สุดซึ่งอาจจำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 ประเภท คือ (มัตติกา พนมธนิจกุล, จิรวัดน์ เวชแพศย์, และพรชัย ปรีชาปัญญา, 2547)

2.4.1 ผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ (Forest Products) คือ ที่ดินที่เป็นป่าไม้ที่ให้ผลิตภัณฑ์ไม้หรือผลผลิตที่ไม่ใช่ไม้เป็นหลัก (Non Timber Forest Products)

2.4.2 ผลิตภัณฑ์จากไม้ (Tree Products) คือ ที่ดินที่เป็นไม้ยืนต้นหรือสวนผลไม้หรือปลูกผสมกับป่าเชิงวนเกษตร (Agroforest) ที่ให้ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ไม้ตามที่ต้องการ

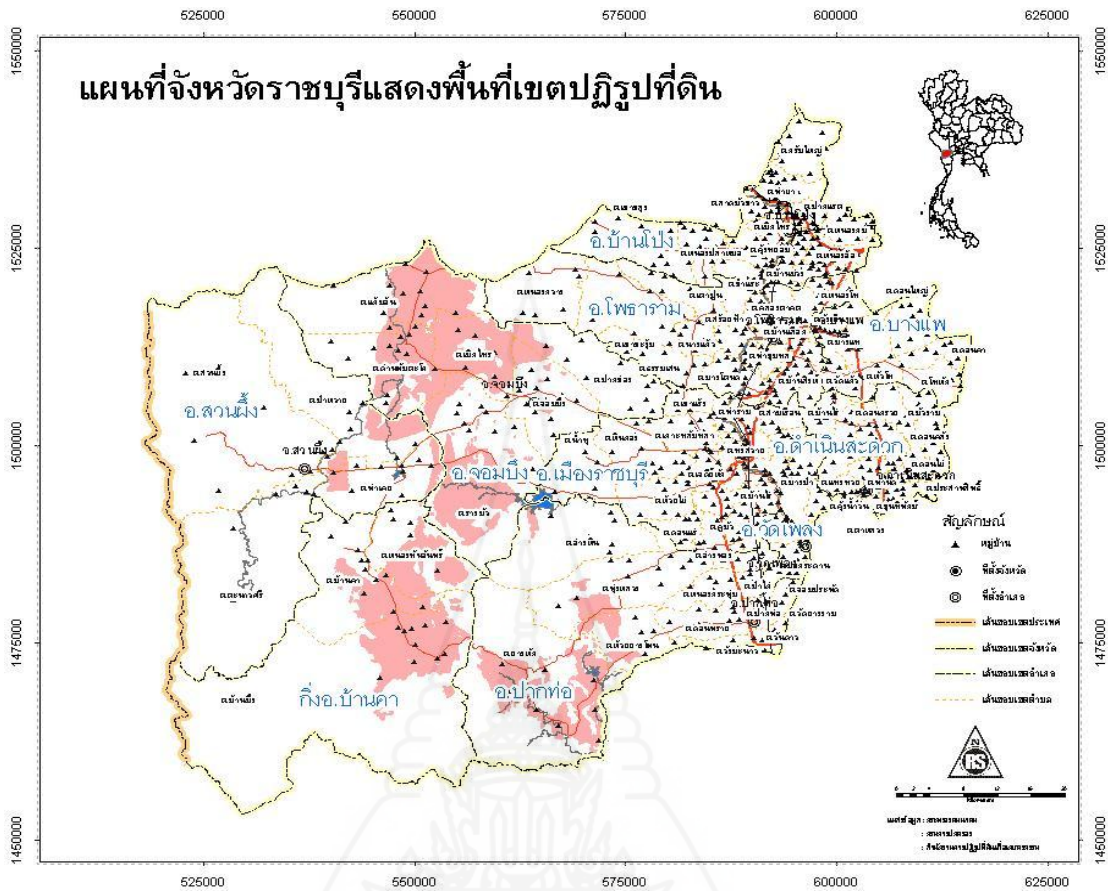
2.4.3 ผลิตภัณฑ์จากพืชล้มลุก (Annual Crop Products) คือ ที่ดินที่ปลูกพืชเกษตรล้มลุกหมุนเวียนทุกปี หรือเว้นระยะเวลาทิ้งร้างไว้ตามระบบการหมุนเวียนระยะต่างๆ (Shifting Cultivation)

2.4.4 ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ (Animal Products) คือ ที่ดินที่ใช้ทำการเลี้ยงสัตว์การทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์

การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมข้างต้น สรุปได้ว่าเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตทางการเกษตร ส่วนการจัดการที่ดินเพื่อการเกษตร เป็นการดำเนินการต่อที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเก็บรักษา บำรุงซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัดและการสงวนรักษาที่ดินเพื่อสามารถให้ได้ผลยั่งยืนต่อมนุษย์

3. การปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี เป็นส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค ได้ดำเนินการจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2521 ปัจจุบันได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี รวมทั้งสิ้น 4 อำเภอ คือ อำเภอจอมบึง เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2521 อำเภอสวนผึ้ง เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2534 อำเภอบ้านคา (แยกมาจากอำเภอสวนผึ้งเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2534) เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2540 และอำเภอปากท่อ เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2541 ดังแสดงในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดราชบุรีแสดงพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน

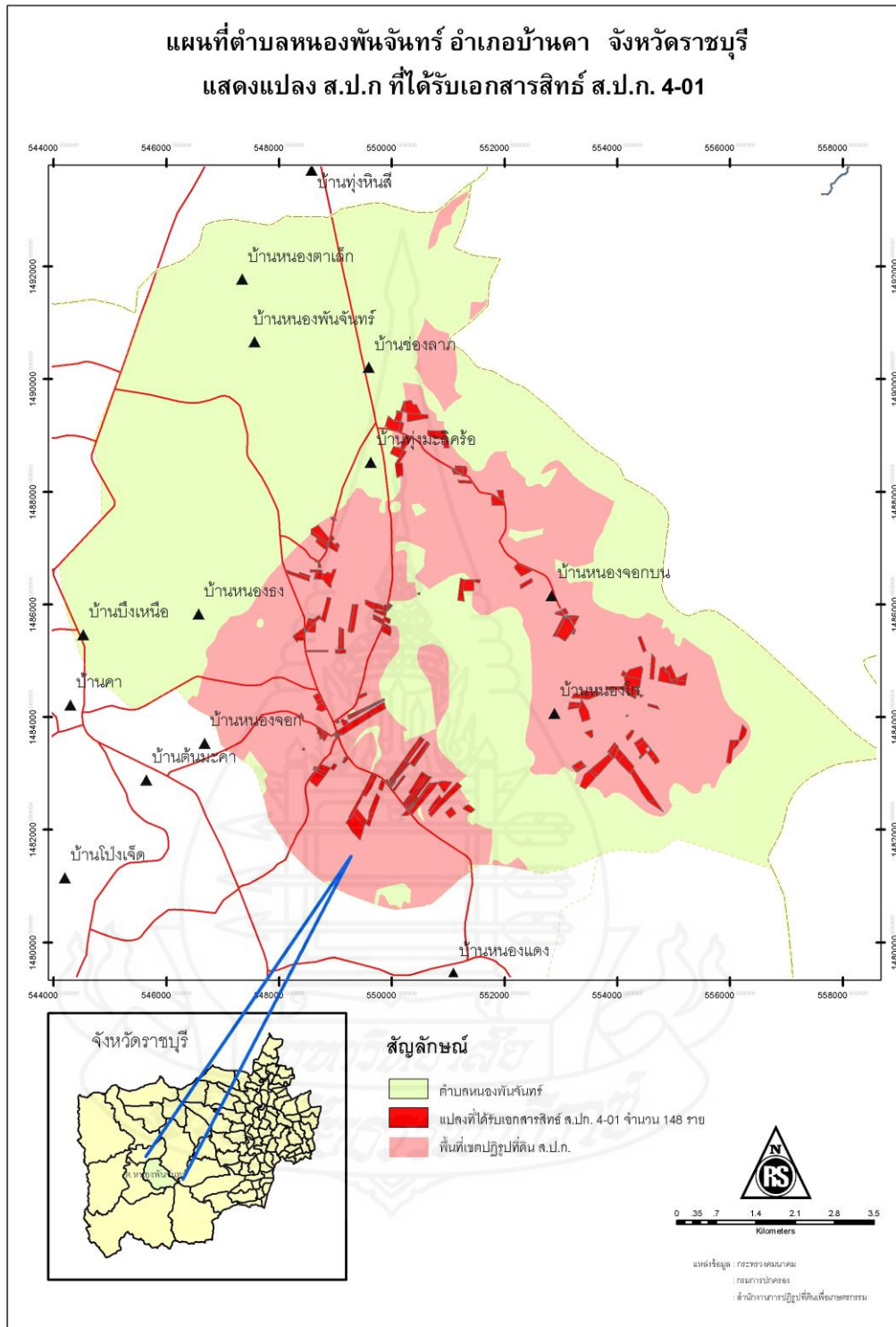
ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี (2558)

การบริหารจัดการที่ดินของจังหวัดราชบุรี จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ที่ดินรัฐ โดยมีพื้นที่ประกาศเขตของ 14 ตำบล จำนวน 378,776 ไร่ พื้นที่กันคืน (RF) จำนวน 21,742 ไร่ พื้นที่กันออก จำนวน 99,658 ไร่ พื้นที่ดำเนินการของ 14 ตำบล จำนวน 257,376 ไร่ พื้นที่จัดแล้ว จำนวน 186,726 ไร่ และเป็นพื้นที่คงเหลือ 70,930 ไร่ ในส่วนของที่ดินเอกชน มีพื้นที่ดำเนินการจัดซื้อ อำเภอจอมบึง จำนวน 1,519 ไร่ ดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การบริหารจัดการที่ดินรัฐและที่ดินเอกชนของจังหวัดราชบุรี

การบริหารจัดการที่ดินของจังหวัดราชบุรี	จำนวน (ไร่)
1. ที่ดินรัฐ	
พื้นที่ประกาศเขต 14 ตำบล	378,776
พื้นที่กันดิน (RF)	21,742
พื้นที่กันออก	99,658
พื้นที่ดำเนินการ 14 ตำบล	257,376
-อำเภอจอมบึง 6 ตำบล	111,732
-อำเภอบ้านคา 3 ตำบล	76,309
-อำเภอปากท่อ 3 ตำบล	54,650
- อำเภอสวนผึ้ง 2 ตำบล	14,685
พื้นที่จัดแล้ว	
- ที่ดินทำกิน (ส.ป.ก. 4-01)	186,695
- ที่ดินชุมชน (ส.ป.ก. 4-01 ช)	31
พื้นที่คงเหลือ	70,930
2. ที่ดินเอกชน	
พื้นที่ดำเนินการจัดซื้อ อำเภอจอมบึง (ตำบลเม็กไพร, จอมบึง,รางบัว)	1,519

ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี (2558)

ภาพที่ 2.2 แผนที่แสดงแปลง ส.ป.ก. ที่ได้รับเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01
ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี (2554)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการทำประโยชน์ที่ดิน

สุระศักดิ์ บุญชาญ (2544) ศึกษาปัจจัยที่สำคัญบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการถือครองที่ดินและลักษณะการใช้ที่ดินในเขตชลประทาน: กรณีศึกษา สหกรณ์ผู้ใช้น้ำฝายยางแม่จ๊ะ จำกัด ตำบลแม่จ๊ะ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ พบว่า ในการเปรียบเทียบข้อมูลปีการเพาะปลูก 2538/39 กับปีการเพาะปลูก 2542/43 ขนาดการถือครองที่ดินของสมาชิกลดลงจาก 7.8 ไร่ต่อครัวเรือน เหลือเพียง 6.1 ไร่ต่อครัวเรือน สิทธิในการถือครองที่ดินของสมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงเป็นเจ้าของที่ดินมาอยู่ในฐานะผู้เช่าที่เพิ่มมากขึ้น ในส่วนลักษณะการใช้ที่ดินพบว่า สมาชิกมีการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกข้าว พืชไร่ ไม้ผล และพื้นที่การอยู่อาศัยลดลง ในส่วนของพื้นที่ว่างเปล่าและพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อการถือครองที่ดินและลักษณะการใช้ที่ดินของสมาชิก คือ ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา การอยู่ใน/นอกเขตเทศบาล สำหรับการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินของสมาชิกกับปัจจัยพื้นฐาน พบว่า การใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกข้าวมีความสัมพันธ์กับปัจจัยพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน ส่วนปัญหาอุปสรรคในการถือครองที่ดินและใช้ที่ดิน ได้แยกประเด็นปัญหาภายในพื้นที่ออกมาเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการจัดการน้ำ ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากน้ำชลประทานไม่เพียงพอในฤดูแล้ง ส่วนปัญหาด้านการผลิตทางการเกษตรเป็นปัญหาด้านราคาผลผลิตตกต่ำ

กฤษณะ ดีปาละ (2546) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในเขตโครงการปฏิรูปที่ดิน ป่าห้วยแม่ชะโนง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ได้ทำการศึกษาโดยการสำรวจในพื้นที่และการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 278 คน และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยคอมพิวเตอร์ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.51 คน รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากโทรทัศน์มากที่สุด มีความรู้ด้านการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้อยู่ในระดับดี มีจำนวนแปลงถือครองส่วนใหญ่ 1-2 แปลง ขนาดการถือครองเฉลี่ย 18.74 ไร่ ระยะเวลาการถือครองเฉลี่ย 16.47 ปี มีรายได้รวมเฉลี่ย 26,771.01 บาทต่อปี และรายจ่ายรวมเฉลี่ย 61,921.76 บาทต่อปี มีหนี้สินเฉลี่ย 50,632.37 บาทต่อครัวเรือน เงินออมเฉลี่ย 9,496.76 บาทต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่กู้เงินลงทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน มีสระเก็บน้ำประจำไร่นาแล้วร้อยละ 38.49 พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วย กลุ่มชุดดิน 47C, D ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และปลูกไม้โตเร็ว แต่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชไร่ ปัญหาและความต้องการให้ทางราชการช่วยเหลือ

มากที่สุด คือราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรใช้ประโยชน์ที่ดินตามหลักเกณฑ์และการส่งเสริมของทางราชการคิดเป็นร้อยละ 59.35 โดยมีรายได้จากภาคเกษตรเฉลี่ย 21,028.90 บาทต่อปี การทดสอบสมมติฐานโดยใช้ Chi-square พบว่าระดับการศึกษา จำนวนแปลงถือครอง ภาวะเงินออม ภาวะหนี้สิน และการมีสระน้ำประจำไร่นา มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ตามหลักเกณฑ์และการส่งเสริมของทางราชการอย่างมีนัยสำคัญ

ทินกร เพ็ญเขียว (2550) ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า อาชีพหลักที่พบมากที่สุด คือ ทำไร่ ในครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ย 299,588 บาทต่อปี ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเฉลี่ย 135,127 บาทต่อปี เกษตรกรกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านมากที่สุด องค์กรที่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่ คือ ธ.ก.ส. และกองทุนหมู่บ้าน แหล่งข่าวสารการเกษตรที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ โทรทัศน์ พื้นที่ต่อครัวเรือนของตนเองเฉลี่ย 31.9 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 125.5 ไร่ พื้นที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เฉลี่ย 26.7 ไร่ เกษตรกรขายผลผลิตส่วนใหญ่ให้พ่อค้าคนกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ควรมามีวิธีการผลักดันและใช้วิธีการส่งเสริมวิธีต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามรูปแบบทั้ง 4 รูปแบบ คือ รูปแบบเกษตรยั่งยืน ระบบการปลูกพืชตามการดำเนินการ ส.ป.ก. และตามวิธีการผลิตการเกษตรที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง 2) ควรมิกกลยุทธ์ดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อสนับสนุนการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงครบทั้ง 3 กลยุทธ์ 3) สนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพของปัจจัยเสริมเพื่อสนับสนุนความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านสังคม 4) ควรพัฒนาการเรียนรู้ของเกษตรกร โดยใช้สื่อโทรทัศน์ สื่อในชุมชน และพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ และ 5) ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความเพียงพอของแหล่งน้ำของเกษตรกร การเปิดรับข่าวสารการเกษตร ระดับการศึกษา และการมีหนี้สินของเกษตรกร

4.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ศิริกาญจน์ มะลิทอง (2546) ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืช 2 ครั้งต่อปี โดยทำการปลูกข้าวและตามด้วยกระเทียม รองลงมาปลูกพืช 3 ครั้งต่อปี โดยจะเพิ่มพืชอีกหนึ่งชนิดหลังการปลูกกระเทียม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของเกษตรกร ได้แก่ ถั่วเหลืองหรือข้าวโพด ส่วนเกษตรกรที่ปลูกพืช 1 ครั้งต่อปี จะปลูกไม้ผลทั้งหมด คือ ลำไย การมีที่ดินอื่นนอกเขต ส.ป.ก. มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร

ในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน คือ ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรและคุณภาพผลผลิตต่ำ

จงจิตร ปิ่นแก้ว (2551) ศึกษาการใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกินที่ได้รับการจัดสรรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.10 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน มีรายได้รวมเฉลี่ย 48,279.70 บาทต่อปี มีการถือครองที่ดินของ ส.ป.ก. เฉลี่ย 6.56 ไร่ ใช้เงินทุนของตนเองในการทำการเกษตร มีประสบการณ์ในการเกษตรเฉลี่ย 25 ปี เข้ารับการฝึกอบรมเฉลี่ย 2.38 ครั้งต่อปี และเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในที่ดินโดยการทำกินเอง ประกอบกิจกรรมทางการเกษตรจำนวน 1 กิจกรรม มีรูปแบบการดำเนินการในที่ดินที่ได้รับจาก ส.ป.ก. โดยทำกิจกรรมปลูกพืชเพียงอย่างเดียว ซึ่งมากกว่าสามในสี่ทำการปลูกกล้วย เลี้ยงสัตว์อย่างเดียว โดยเลี้ยงปลา

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกิน พบว่า ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ สภาพดินเป็นดินปนกับก้อนหินบางส่วนไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ พื้นที่อยู่ไกลจากแหล่งน้ำ น้ำมีไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินได้ตลอด และเงินทุนไม่เพียงพอต้องกู้เงินนอกระบบ และผู้ให้ข้อมูลมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการให้ความรู้กับเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ การจัดหาแหล่งน้ำหรือการจัดการเกี่ยวกับชลประทานในพื้นที่ การฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี และควรประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในการให้สินเชื่อกับเกษตรกรที่ได้รับที่ดินเพื่อใช้เป็นทุนในการทำการเกษตร

นภัทธา คงสัมฤทธิ์ (2551) ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมให้เกษตรกรทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลบ่อถ้ำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ทำประโยชน์ด้วยตนเองเพราะไม่มีที่ดินแปลงอื่นนอกเหนือจากที่ดินที่ได้รับการจัดสรรจาก ส.ป.ก. ที่ดินส่วนใหญ่มีสภาพเป็นดินร่วนปนทราย มีการปรับปรุงบำรุงดินปีละ 1-2 ครั้ง โดยใช้สารชีวภาพร่วมกับสารเคมีในการทำการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ปัญหาการใช้ที่ดินด้านเกษตรกรรม พบว่าประสบปัญหาด้านราคาผลผลิตไม่แน่นอนและไม่สามารถต่อรองราคาผลผลิตได้ด้วยตนเอง ในด้านสิ่งแวดล้อม ประสบปัญหาฝนแล้ง ปัญหาการปนเปื้อนของสารพิษตกค้างในดิน และปัญหาการเข้าหาแหล่งเงินทุนได้ยากเนื่องจากเงื่อนไขในการอนุมัติเงินกู้ และขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการทุน

ความต้องการใช้ที่ดินด้านการเกษตร ส่วนใหญ่มีความต้องการ ดังนี้ 1) ต้องการให้ราคาผลผลิตสูงขึ้น 2) การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการลด เลิกใช้สารเคมีและหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก เพื่อการปรับปรุงบำรุงดินให้สมบูรณ์และเหมาะสมกับพืชที่ต้องการปลูก 3) การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้ประสบความสำเร็จ ในเรื่องกลยุทธ์การใช้ที่ดินด้านเกษตรกรรม และการทำประโยชน์ในแปลงที่ดิน 4) ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกันในรูปวิสาหกิจชุมชน เพื่อผลิตให้ได้มาตรฐานและคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับของตลาดและสามารถต่อรองราคาผลผลิตของตนเองได้ 5) สนับสนุนให้ขุดสระหรือแหล่งน้ำ สาธารณประโยชน์ประจำหมู่บ้านในพื้นที่ที่มีลักษณะดินอุ้มน้ำเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง และแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำที่ใช้ในการทำเกษตร 6) ส่งเสริมให้มีการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการถูกชะล้างของหน้าดิน และ 7) สนับสนุนการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างหลากหลาย และกำหนดอัตราค่าแรงงานที่เหมาะสม เพื่อลดปัญหาการอพยพแรงงานไปรับจ้างนอกพื้นที่

ยุพา ราชจินดา (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลระเริง อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรมีการเปลี่ยนสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินร้อยละ 50.5 โดยลักษณะการเปลี่ยนสิทธิของเกษตรกรมาจากการซื้อขาย คิดเป็นร้อยละ 54.9 และแบ่งให้เช่าร้อยละ 33.3 ส่วนกลุ่มบุคคลที่เข้าไปทำประโยชน์แทนส่วนมากเป็นนายทุน คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองลงมาได้แก่ เพื่อนบ้าน ข้าราชการรัฐวิสาหกิจ สาเหตุส่วนใหญ่ที่เกษตรกรเปลี่ยนสิทธิได้แก่ ขาดเงินทุน ไม่มีแรงงาน ต้องการเปลี่ยนอาชีพและสภาพดินไม่เหมาะกับการทำเกษตร ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ การตั้งถิ่นฐานของครัวเรือน รายได้ภาคเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร รายจ่ายภาคเกษตร และหนี้สิน ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เกียรติยศ ทรงสง่า, อาภาพรธณ พัฒนพันธ์, และอัญชลี แซ่ตระกูล (2555) ศึกษาการติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์ที่ดินและการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2553 พบว่า เกษตรกรเพศหญิงและเพศชายมีส่วนใกล้เคียงกัน อายุเฉลี่ย 51 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา เกษตรกรใช้ประโยชน์เนื้อที่ประมาณร้อยละ 96 ของเนื้อที่ที่ได้รับทั้งหมดโดยส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดิน ส.ป.ก.4-01 จำนวน 1 แปลง ขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 21.36 ไร่ เมื่อพิจารณาการใช้ประโยชน์ที่ดิน เกษตรกรส่วนใหญ่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น มันสำปะหลัง ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน เป็นต้น การพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในด้านต่างๆ พบว่า เกษตรกรประมาณร้อยละ 38 ผ่านการอบรมจากหน่วยงาน

ต่างๆ และผู้ผ่านการอบรมประมาณร้อยละ 85 นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ประโยชน์โดยเกษตรกรประมาณร้อยละ 47 นำความรู้ที่ได้รับไปทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ เกษตรกรประมาณร้อยละ 17 เท่านั้น ที่มีรูปแบบการผลิตตามเกษตรกรแนวใหม่ และเกษตรกรมีการผลิตปุ๋ยใช้เอง นอกจากนี้มีการเก็บรักษาพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ไว้ใช้เอง เกษตรกรที่มีเงินทุนเป็นของตนเอง และเกษตรกรที่มีการเตรียมดินปลูกด้วยตนเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 และต้องทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเอง ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี จำนวน 148 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane (จินดา ขลิบทอง, 2554) โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

$$n = \frac{148}{1 + 148 (0.05)^2}$$

$$n = \frac{148}{1 + 148 (0.0025)}$$

$$N = 108$$

ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 ราย ใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลากรายชื่อเกษตรกร จำนวน 108 ราย จากจำนวนรายชื่อเกษตรกร จำนวน 148 รายที่เป็นประชากร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์และแนวคิดที่กำหนด โดยอาศัยทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์ได้จากแนวทางในการตรวจเอกสาร เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาในการวิจัย เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความเหมาะสมของข้อความ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามปลายปิด และคำถามมีคำตอบหลายตัวเลือกเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ประกอบด้วย

ข้อมูลทางด้านสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ในครัวเรือน แหล่งเงินทุน ขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 และระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01

ข้อมูลการทำประโยชน์ในที่ดิน ได้แก่ ลักษณะดินในพื้นที่ การปรับปรุงบำรุงดิน แหล่งน้ำ การทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 และการจำหน่ายผลผลิตในที่ดิน ส.ป.ก.4-01

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ในการทำการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 แบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่ การสนับสนุนแบบให้เปล่า ด้านการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตรจาก ส.ป.ก. และหน่วยงานอื่นๆ การสนับสนุนด้านเงินทุน การสนับสนุนด้านการตลาด การสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่ม และการสนับสนุนด้านสาธารณสุข

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายปิดสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพพื้นที่ ด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน ด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ ด้านแรงงานในการทำการเกษตร และด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ด้านการเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ หนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการ เว็บไซต์ และจากหน่วยงานสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

3.2 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ตามแบบสัมภาษณ์ จำนวน 108 ราย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยหลังสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ นำข้อมูลที่ได้แจกแจงและจัดหมวดหมู่ใส่รหัสตัวเลขเข้าตาราง โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและการทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ประกอบด้วยข้อมูล 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทางด้านสังคม ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลการทำประโยชน์ในที่ดิน และการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ในการทำการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลทางด้านสังคมของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1 เพศของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.85 และเพศหญิง ร้อยละ 48.15 ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 เพศของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

เพศ	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	56	51.85
หญิง	52	48.15
รวม	108	100.00

1.1.2 อายุของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 เกษตรกรร้อยละ 28.70 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมาร้อยละ 25.00 มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 22.22 มีอายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 17.60 มีอายุ 31-40 ปี และร้อยละ 6.48 มีอายุ 21-30 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 51.78 ปี ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 อายุของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

อายุ	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
21-30 ปี	7	6.48
31-40 ปี	19	17.60
41-50 ปี	27	25.00
51-60 ปี	31	28.70
มากกว่า 60 ปี	24	22.22
รวม	108	100.00

อายุน้อยสุด 25 ปี มากสุด 72 ปี อายุเฉลี่ย 51.78 ปี

1.1.3 ระดับการศึกษา เกษตรกรร้อยละ 85.19 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 7.41 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 2.77 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวนเท่ากัน และร้อยละ 0.93 ไม่ได้รับการศึกษาและจบการศึกษาระดับอนุปริญญา จำนวนเท่ากัน ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

ระดับการศึกษา	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้ศึกษา	1	0.93
ประถมศึกษา	92	85.19
มัธยมศึกษาตอนต้น	8	7.41
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	3	2.77
อนุปริญญา	1	0.93
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	3	2.77
รวม	108	100.00

1.1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 42.60

มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร 2 คน รongลงมาร้อยละ 41.66 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร 1 คน ร้อยละ 12.96 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร 3 คน และร้อยละ 2.78 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร 4 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เหลือ 2 คน ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 คน	45	41.66
2 คน	46	42.60
3 คน	14	12.96
4 คน	3	2.78
รวม	108	100.00

จำนวนสมาชิกน้อยสุด 1 คน จำนวนสมาชิกมากที่สุด 4 คน จำนวนสมาชิกเฉลี่ย 2.11 คน

1.1.5 การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 97.22 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากโทรทัศน์ รองลงมา ร้อยละ 72.22 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ร้อยละ 27.78 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว ร้อยละ 18.52 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ ร้อยละ 14.81 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และร้อยละ 5.56 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเอกสารสิ่งพิมพ์ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัท ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วิทยุ	20	18.52
โทรทัศน์	105	97.22
หอกระจายข่าว	30	27.78
เอกสารสิ่งพิมพ์	6	5.56
เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.	78	72.22
เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ	16	14.81
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัท	6	5.56

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.2 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

ประกอบด้วย รายได้ในครัวเรือน แหล่งเงินทุน ขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 และระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 รายได้ในครัวเรือน เกษตรกรร้อยละ 25.93 มีรายได้ในครัวเรือนน้อยกว่า 20,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 22.22 มีรายได้ 40,001-60,000 บาท ร้อยละ 20.37 มีรายได้ 20,001-40,000 บาท ร้อยละ 12.04 มีรายได้ 80,001-100,000 บาท ร้อยละ 9.26 มีรายได้ 100,001-120,000 บาท ร้อยละ 8.33 มีรายได้มากกว่า 120,000 บาท และร้อยละ 1.85 มีรายได้ 60,001-80,000 บาท รายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 72,833.33 บาท ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 รายได้ในครัวเรือนของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

รายได้ในครัวเรือน	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 20,000 บาท	28	25.93
20,001-40,000 บาท	22	20.37
40,001-60,000 บาท	24	22.22
60,001-80,000 บาท	2	1.85
80,001-100,000 บาท	13	12.04
100,001-120,000 บาท	10	9.26
มากกว่า 120,000 บาท	9	8.33
รวม	108	100.00

รายได้ในครัวเรือนน้อยสุด 15,000 บาท มากสุด 400,000 บาท เฉลี่ย 72,833.33 บาท

1.2.2 แหล่งเงินทุน เกษตรกรร้อยละ 75.00 ใช้แหล่งเงินทุนของตัวเองและแหล่งเงินกู้ รองลงมาร้อยละ 18.52 ใช้แหล่งเงินทุนของตัวเอง และร้อยละ 6.48 ใช้แหล่งเงินกู้ ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แหล่งเงินทุนของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

แหล่งเงินทุน	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทุนตัวเอง	20	18.52
แหล่งเงินกู้	7	6.48
ทุนตัวเองและแหล่งเงินกู้	81	75.00
รวม	108	100.00

1.2.3 ขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 เกษตรกรร้อยละ 37.96 มีขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 ไม่เกิน 5 ไร่ รองลงมาร้อยละ 34.26 มีขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก. จำนวน 6-10 ไร่ ร้อยละ 10.19 มีขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 จำนวน 11-20 ไร่

และมากกว่า 30 ไร่ และร้อยละ 7.41 มีขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 จำนวน 21-30 ไร่ เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 เฉลี่ย 11.94 ไร่ ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01
n = 108

ขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 5 ไร่	41	37.96
6-10 ไร่	37	34.26
11-20 ไร่	11	10.19
21-30 ไร่	8	7.41
มากกว่า 30 ไร่	11	10.19
รวม	108	100.00

ขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก. น้อยสุด 2 ไร่ มากสุด 44 ไร่ เฉลี่ย 11.94 ไร่

1.2.4 ระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 เกษตรกรร้อยละ 50.92 มีระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 มากกว่า 30 ปี รองลงมา ร้อยละ 25.93 มีระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 6-10 ปี ร้อยละ 12.04 มีระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 น้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 7.41 มีระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 21-25 ปี และร้อยละ 3.70 มีระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 11-15 ปี ระยะเวลาทำการเกษตรเฉลี่ย 26.68 ปี ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดินของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

ระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 5 ปี	13	12.04
6-10 ปี	28	25.93
11-15 ปี	4	3.70
16-20 ปี	0	0.00
21-25 ปี	8	7.41
26-30 ปี	0	0.00
มากกว่า 30 ปี	55	50.92
รวม	108	100.00

ระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 น้อยสุด 2 ปี มากสุด 50 ปี เฉลี่ย 26.68 ปี

1.3 ข้อมูลการทำประโยชน์ในที่ดิน

ประกอบด้วย ลักษณะดินในพื้นที่ การปรับปรุงบำรุงดิน แหล่งน้ำ การทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน และการจำหน่ายผลผลิตในที่ดิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 ลักษณะดินในพื้นที่ เกษตรกรร้อยละ 94.40 มีลักษณะดินในพื้นที่ ส.ป.ก.4-01 เป็นดินร่วนปนทราย รองลงมา ร้อยละ 2.80 มีลักษณะดินในพื้นที่ ส.ป.ก.4-01 เป็นดินร่วนและดินทราย จำนวนเท่ากัน ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ลักษณะดินในพื้นที่ของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

ลักษณะดินในพื้นที่	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ดินร่วน	3	2.80
ดินร่วนปนทราย	102	94.40
ดินทราย	3	2.80
รวม	108	100.00

1.3.2 การปรับปรุงบำรุงดิน เกษตรกรร้อยละ 71.30 มีการใส่ปุ๋ยในการปรับปรุงบำรุงดิน โดยเกษตรกรร้อยละ 71.43 ใส่ปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดิน รองลงมา ร้อยละ 64.94 ใส่ปุ๋ยหมัก ร้อยละ 63.64 ใส่ปุ๋ยคอก และร้อยละ 6.49 ใส่ปุ๋ยเคมี ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 การปรับปรุงบำรุงดินของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

การปรับปรุงบำรุงดิน	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ใส่	31	28.70
ใส่	77	71.30
- ปุ๋ยคอก	49	63.64
- ปุ๋ยหมัก	50	64.94
- ปุ๋ยชีวภาพ	55	71.43
- ปุ๋ยเคมี	5	6.49

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.3.3 แหล่งน้ำ เกษตรกรร้อยละ 59.26 มีแหล่งน้ำในพื้นที่ ส.ป.ก.4-01 โดยเกษตรกรร้อยละ 67.19 มีสระน้ำในพื้นที่ ส.ป.ก.4-01 รองลงมา ร้อยละ 31.25 ใช้แหล่งน้ำจากลำห้วย/ลำธาร ร้อยละ 14.06 ใช้แหล่งน้ำจากบ่อน้ำ และร้อยละ 9.37 ใช้แหล่งน้ำจากคลองชลประทาน ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แหล่งน้ำของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

แหล่งน้ำ	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	44	40.74
มี แหล่งน้ำ	64	59.26
- บ่อน้ำ	9	14.06
- สระน้ำในพื้นที่	43	67.19
- คลองชลประทาน	6	9.37
- ลำห้วย/ลำธาร	20	31.25

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.3.4 การทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 เกษตรกรร้อยละ 87.96 ทำประโยชน์โดยการปลูกสับปะรดในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 รองลงมา ร้อยละ 23.14 ปลูกอ้อยโรงงาน ร้อยละ 14.81 ปลูกไม้ผลจำพวก มะม่วง กล้าย และลำไย ร้อยละ 12.03 ปลูกผัก ร้อยละ 10.18 มีการเลี้ยงสัตว์จำพวกสุกร ไก่ โค และกระบือ ร้อยละ 4.63 มีการทำนา และร้อยละ 3.70 ปลูกไม้เศรษฐกิจจำพวก ไม้สนและไม้ยูคาลิปตัส มีการปลูกมันสำปะหลัง การทำบ่อเลี้ยงปลา และบ่อเลี้ยงกบ ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 การทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

การทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปลูกสับปะรด	95	87.96
ปลูกอ้อยโรงงาน	25	23.14
ปลูกไม้ผล (มะม่วง กล้าย ลำไย มะพร้าว น้ำหอม)	16	14.81
ปลูกผัก	13	12.03
ไม้เศรษฐกิจ (ไม้สน ไม้ยูคาลิปตัส)	4	3.70
ทำนา	5	4.63
เลี้ยงสัตว์	11	10.18
อื่นๆ ได้แก่ ปลูกมันสำปะหลัง บ่อปลา บ่อกบ	4	3.70

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.3.5 การจำหน่ายผลผลิตในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 เกษตรกรร้อยละ 89.81 จำหน่ายผลผลิตโดยพ่อค้ามารับซื้อในพื้นที่ รองลงมา ร้อยละ 18.52 นำไปจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ และร้อยละ 7.4 1 นำไปจำหน่ายให้กับโรงงานแปรรูป ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 การจำหน่ายผลผลิตในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

การจำหน่ายผลผลิตในที่ดิน ส.ป.ก.4-01	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พ่อค้ามารับซื้อในพื้นที่	97	89.81
นำไปจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ	20	18.52
นำไปจำหน่ายให้กับโรงงานแปรรูป	8	7.41

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.4 การสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ในการทำการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01

แบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่ การสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตรจาก ส.ป.ก. และหน่วยงานอื่นๆ การสนับสนุนด้านเงินทุน การสนับสนุนด้านการตลาด การสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่ม และการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.4.1 การสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตรจาก ส.ป.ก. และหน่วยงานอื่นๆ เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ที่ได้รับการสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตรจาก ส.ป.ก. และหน่วยงานอื่นๆ ในด้านต่างๆ มีดังนี้ (ตารางที่ 4.15-4.18)

1) **ด้านการฝึกอบรม** เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ร้อยละ 12.60 ได้รับการฝึกอบรมจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รองลงมา ร้อยละ 12.20 ได้รับการฝึกอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 11.79 ได้รับการฝึกอบรมจากกรมวิชาการเกษตร ร้อยละ 10.77 ได้รับการฝึกอบรมจากกรมชลประทานและกรมพลังงาน ร้อยละ 9.96 ได้รับการฝึกอบรมจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ร้อยละ 9.76 ได้รับการฝึกอบรมจากกรมปศุสัตว์ ร้อยละ 8.13 ได้รับการฝึกอบรมจากกรมส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 5.49 ได้รับการฝึกอบรมจากกรมพัฒนาที่ดิน ร้อยละ 4.47 ได้รับการฝึกอบรมจากกรมประมง และร้อยละ 4.06 ได้รับการฝึกอบรมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 การสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านการฝึกอบรมของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ
ส.ป.ก.4-01

n = 108

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนแบบให้เปล่า ด้านการฝึกอบรม	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	62	12.60
กรมส่งเสริมการเกษตร	40	8.13
กรมวิชาการเกษตร	58	11.79
กรมปศุสัตว์	48	9.76
กรมประมง	22	4.47
กรมส่งเสริมสหกรณ์	49	9.96
กรมชลประทาน	53	10.77
กรมพลังงาน	53	10.77
กรมพัฒนาที่ดิน	27	5.49
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	20	4.06
องค์การบริหารส่วนตำบล	60	12.20

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2) ด้านพันธุ์พืช เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ร้อยละ 46.30 ได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์พืชจากกรมพัฒนาที่ดิน รองลงมาร้อยละ 27.78 ได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์พืชจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ร้อยละ 26.85 ได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์พืชจากกรมส่งเสริมการเกษตร และร้อยละ 10.19 ได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์พืชจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 การสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านพันธุ์พืชของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ
ส.ป.ก.4-01

n = 108

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนแบบให้เปล่า ด้านพันธุ์พืช	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	30	27.78
กรมส่งเสริมการเกษตร	29	26.85
กรมส่งเสริมสหกรณ์	11	10.19
กรมพัฒนาที่ดิน	50	46.30

หมายเหตุ: เกษตรกรได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์พืชมากกว่า 1 หน่วยงาน

3) ด้านพันธุ์สัตว์ เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ร้อยละ 58.33 ได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์สัตว์ โดยเกษตรกรร้อยละ 82.54 ได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์สัตว์จากกรมประมง และร้อยละ 17.46 ได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์สัตว์จากกรมปศุสัตว์ และพบว่า มีเกษตรกรร้อยละ 41.67 ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์สัตว์จากหน่วยงาน ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 การสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านพันธุ์สัตว์ของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ
ส.ป.ก.4-01

n = 108

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนแบบให้เปล่า ด้านพันธุ์สัตว์	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้รับ	45	41.67
ได้รับ จากหน่วยงาน	63	58.33
- กรมปศุสัตว์	11	17.46
- กรมประมง	52	82.54

1.4.2 การสนับสนุนด้านเงินทุน เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ร้อยละ 40.13 ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนด้วยการให้เงินกู้จากกองทุนหมู่บ้าน โดยเสียดอกเบี้ยอัตรา ร้อยละ 6 ต่อปี รองลงมา ร้อยละ 21.05 และร้อยละ 19.74 ได้รับการสนับสนุนด้วยการให้เงินกู้

จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยเสียดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 12 และ 7.5 ตามลำดับ ร้อยละ 17.11 ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนด้วยการให้เงินกู้จากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยเสียดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 0.5 และร้อยละ 1.97 ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนด้วยการให้เงินกู้จากญาติ โดยเสียดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 12 ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 การสนับสนุนด้านเงินทุนของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

หน่วยงาน	อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ) ต่อปี	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	0.5	26	17.11
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	7.5	30	19.74
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	12	32	21.05
กองทุนหมู่บ้าน	6	61	40.13
ญาติ	12	3	1.97

หมายเหตุ: เกษตรกรได้รับการสนับสนุนด้วยการให้เงินกู้มากกว่า 1 แหล่งเงินทุน

1.4.3 การสนับสนุนด้านการตลาด เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ร้อยละ 93.52 ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาด มีเพียงเกษตรกรร้อยละ 6.48 ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาด โดยเกษตรกรร้อยละ 57.14 ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาดจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รองลงมา ร้อยละ 28.57 ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาดจากจากกรมส่งเสริมการเกษตร และร้อยละ 14.29 ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาดจากจากโรงงานแปรรูป ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 การสนับสนุนด้านการตลาดของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

การสนับสนุนด้านการตลาด	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้รับการสนับสนุน	101	93.52
ได้รับการสนับสนุน จากหน่วยงาน/โรงงาน	7	6.48
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	4	57.14
- กรมส่งเสริมการเกษตร	2	28.57
- โรงงานแปรรูป	1	14.29

1.4.4 การสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่ม เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ร้อยละ 86.11 ได้รับการสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่ม โดยร้อยละ 38.16 ได้รับการสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่มจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รองลงมา ร้อยละ 31.88 ได้รับการสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่มจากกรมส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 28.99 ได้รับการสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่มจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ และร้อยละ 0.97 ได้รับการสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่มจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 การสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่มของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

การสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่ม	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้รับการสนับสนุน	15	13.89
ได้รับการสนับสนุน จากหน่วยงาน	93	86.11
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	79	38.16
- กรมส่งเสริมการเกษตร	66	31.88
- กรมส่งเสริมสหกรณ์	60	28.99
- อื่นๆ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร	2	0.97

หมายเหตุ: เกษตรกรได้รับการสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่มมากกว่า 1 หน่วยงาน

1.4.5 การสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ร้อยละ 30.10 ได้รับการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคในการประปา รองลงมาร้อยละ 29.43 ได้รับการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคในด้านไฟฟ้า ร้อยละ 24.08 ได้รับการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคในด้านถนน ร้อยละ 14.38 ได้รับการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคในด้านสระน้ำ และร้อยละ 2.01 ได้รับการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคในด้านอื่นๆ ได้แก่ ท่อส่งน้ำเพื่อการเกษตร ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 การสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

การสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สระน้ำ	43	14.38
ถนน	72	24.08
ไฟฟ้า	88	29.43
ประปา	90	30.10
อื่นๆ ได้แก่ ท่อส่งน้ำเพื่อการเกษตร	6	2.01

หมายเหตุ: เกษตรกรได้รับการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคมากกว่า 1 ด้าน

ตอนที่ 2 ปัญหาเกี่ยวกับการทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 และแนวทางแก้ไขปัญหา

ปัญหาและแนวทางแก้ไขในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกรประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพพื้นที่ ด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน ด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ ด้านแรงงานในการทำเกษตร และด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ด้านสภาพพื้นที่

2.1.1 ปัญหาด้านสภาพพื้นที่ เกษตรกรร้อยละ 75.93 ไม่ประสบปัญหาในด้านสภาพพื้นที่ แต่พบว่ามีเกษตรกรร้อยละ 55.56 ประสบปัญหาพื้นที่ที่มีความลาดชัน รองลงมาร้อยละ 40.74 มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มเกินไป และร้อยละ 3.70 พื้นที่มีสภาพเป็นลูกคลื่น ดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 ปัญหาด้านสภาพพื้นที่

n = 108

ปัญหาด้านสภาพพื้นที่	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ประสบปัญหา	82	75.93
ประสบปัญหาในด้าน	26	24.07
- มีความลาดชัน	15	55.56
- มีสภาพเป็นที่ลุ่มเกินไป	11	40.74
- มีสภาพเป็นลูกคลื่น	1	3.70

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.1.2 แนวทางแก้ไขด้านสภาพพื้นที่ เกษตรกรร้อยละ 72.22 ไม่ได้แก้ไขด้านสภาพพื้นที่ แต่พบว่ามีเกษตรกร จำนวน 30 คน มีการแก้ไขด้านสภาพพื้นที่ โดยเกษตรกรจำนวน 26 คน ร้อยละ 76.47 เลือกชนิดพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รองลงมา เกษตรกรจำนวน 8 คน ร้อยละ 23.53 แก้ไขด้วยการปรับพื้นที่ ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 แนวทางแก้ไขด้านสภาพพื้นที่

n = 108

แนวทางแก้ไขด้านสภาพพื้นที่	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้แก้ไข	78	72.22
แก้ไข โดย	30	27.78
- ปรับพื้นที่	8	23.53
- เลือกชนิดพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่	26	76.47

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.2 ปัญหาด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

2.2.1 ปัญหาด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 เกษตรกร ร้อยละ 81.48 ไม่ประสบปัญหาในด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 แต่พบว่า มีเกษตรกรที่ประสบปัญหาพื้นที่ไม่เพียงพอ ร้อยละ 18.52 ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 ปัญหาด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

n = 108

ปัญหาด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ประสบปัญหา	88	81.48
ประสบปัญหาในด้าน พื้นที่ไม่เพียงพอ	20	18.52

2.2.2 แนวทางแก้ไขด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 เกษตรกร ร้อยละ 81.48 ไม่ได้แก้ไขด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 แต่พบว่ามีเกษตรกร จำนวน 20 คน มีการแก้ไขด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 โดยเกษตรกรจำนวน 17 คน ร้อยละ 70.83 แก้ไขโดยการเช่าที่ดินเพิ่ม รองลงมา เกษตรกรจำนวน 7 คน ร้อยละ 29.17 เช่าที่ดินเพื่อเพิ่มพื้นที่ ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 แนวทางแก้ไขด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01

n = 108

แนวทางแก้ไขด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้แก้ไข	88	81.48
แก้ไข โดย	20	18.52
เช่าที่ดินเพิ่ม	17	70.83
ซื้อที่ดินเพิ่ม	7	29.17

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.3 ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน

2.3.1 **ปัญหาด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน** เกษตรกรร้อยละ 52.78 ไม่ประสบปัญหาในด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน แต่พบว่าเกษตรกรร้อยละ 47.22 ประสบปัญหาในด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยร้อยละ 47.28 ประสบปัญหาหน้าดินถูกชะล้างพังทลาย รองลงมา ร้อยละ 27.27 ดินมีลักษณะแน่นทึบ และร้อยละ 25.45 ดินมีการดูดซับน้ำและระบายน้ำได้ไม่ดี ดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 ปัญหาด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน

n = 108

ปัญหาด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ประสบปัญหา	57	52.78
ประสบปัญหาในด้าน	51	47.22
- ดินแน่นทึบ	15	27.27
- หน้าดินถูกชะล้างพังทลาย	26	47.28
- ดินดูดซับน้ำและระบายน้ำไม่ดี	14	25.45

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.3.2 **แนวทางแก้ไขด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน** เกษตรกรร้อยละ 52.78 ไม่ได้แก้ไขด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน แต่พบว่ามีเกษตรกร จำนวน 51 คน มีการแก้ไขด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยเกษตรกรจำนวน 27 คน ร้อยละ 30.55 แก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพ รองลงมา ร้อยละ 25.00 ปลูกพืชตระกูลถั่ว ร้อยละ 23.15 ปลูกพืชตระกูลถั่วสลับกับพืชชนิดอื่น ร้อยละ 20.37 ใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ มีเพียงร้อยละ 0.93 เท่านั้นที่ใส่ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว ดังตารางที่ 4.27

ตารางที่ 4.27 แนวทางแก้ไขด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน

n = 108

แนวทางแก้ไขด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้แก้ไข	57	52.78
แก้ไข โดย	51	47.22
- ใส่ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว	1	0.93
- ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ	33	30.55
- ใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์	22	20.37
- ปลูกพืชตระกูลถั่ว	27	25.00
- ปลูกพืชตระกูลถั่วสลับกับพืชชนิดอื่น	25	23.15

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.4 ด้านแหล่งน้ำในพื้นที่

2.4.1 ปัญหาด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ เกษตรกรร้อยละ 53.70 ไม่ประสบปัญหาในด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ แต่พบว่าเกษตรกรร้อยละ 46.30 ประสบปัญหาด้านแหล่งน้ำในพื้นที่โดยร้อยละ 64.71 ประสบปัญหาขาดแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ รองลงมาร้อยละ 26.47 แหล่งน้ำห่างไกลจากพื้นที่ และร้อยละ 8.82 แหล่งน้ำมีความตื้นเขิน ดังตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.28 ปัญหาด้านแหล่งน้ำในพื้นที่

n = 108

ปัญหาด้านแหล่งน้ำในพื้นที่	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ประสบปัญหา	58	53.70
ประสบปัญหาในด้าน	50	46.30
- ขาดแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์	44	64.71
- แหล่งน้ำห่างไกลจากพื้นที่	18	26.47
- แหล่งน้ำมีความตื้นเขิน	6	8.82

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.4.2 แนวทางแก้ไขด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ เกษตรกรร้อยละ 51.85 ไม่ได้แก้ไข ด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ แต่พบว่ามีเกษตรกร จำนวน 52 คน มีการแก้ไขด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ โดยเกษตรกรจำนวน 50 คน ร้อยละ 96.15 แก้ไขโดยการขุดสระน้ำเพิ่มขึ้นภายในพื้นที่ รองลงมา ร้อยละ 3.85 โดยการขุดบ่อบาดาล ดังตารางที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 แนวทางแก้ไขด้านแหล่งน้ำในพื้นที่

n = 108

แนวทางการแก้ไขด้านแหล่งน้ำในพื้นที่	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้แก้ไข	56	51.85
แก้ไข โดย	52	48.15
- โดยการขุดบ่อบาดาล	2	3.85
- โดยการขุดสระน้ำเพิ่มขึ้นภายในพื้นที่	50	96.15

2.5 ด้านแรงงานในการทำการเกษตร

2.5.1 ปัญหาด้านแรงงานในการทำการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 65.74 ประสบปัญหาในด้านแรงงานในการทำการเกษตร โดยเกษตรกรร้อยละ 41.67 ต้องจ่ายอัตราค่าจ้างแรงงานสูง รองลงมาร้อยละ 35.83 มีแรงงานในครัวเรือนไม่เพียงพอ ร้อยละ 13.33 แรงงานรับจ้างในท้องถิ่นมีน้อย และร้อยละ 9.17 แรงงานขาดประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 4.30

ตารางที่ 4.30 ปัญหาด้านแรงงานในการทำการเกษตร

n = 108

ปัญหาด้านแรงงานในการทำการเกษตร	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ประสบปัญหา	37	34.26
ประสบปัญหาในด้าน	71	65.74
- แรงงานในครัวเรือนไม่เพียงพอ	43	35.83
- แรงงานรับจ้างในท้องถิ่นมีน้อย	16	13.33
- อัตราค่าจ้างแรงงานสูง	50	41.67
- แรงงานขาดประสิทธิภาพ	11	9.17

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.5.2 แนวทางแก้ไขด้านแรงงานในการทำการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 34.36 ไม่ได้แก้ไขด้านแรงงานในการทำการเกษตร แต่พบว่ามีเกษตรกร จำนวน 71 คน มีการแก้ไขด้านแรงงานในการทำการเกษตร โดยเกษตรกรจำนวน 34 คน ร้อยละ 47.89 แก้ไขโดยการปลูกพืชที่ใช้แรงงานน้อย รองลงมา ร้อยละ 42.25 มีการจ้างแรงงานนอกท้องถิ่น และร้อยละ 9.86 ฝึกฝนแรงงานให้มีทักษะและความรู้ ดังตารางที่ 4.31

ตารางที่ 4.31 แนวทางแก้ไขด้านแรงงานในการทำการเกษตร

n = 108

แนวทางแก้ไขด้านแรงงานในการทำการเกษตร	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้แก้ไข	37	34.36
แก้ไข โดย	71	65.74
- ปลูกพืชที่ใช้แรงงานน้อย	34	47.89
- จ้างแรงงานนอกท้องถิ่น	30	42.25
- ฝึกฝนแรงงานให้มีทักษะและความรู้	7	9.86

2.6 ด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

2.6.1 ปัญหาด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 85.19 ไม่ประสบปัญหาในด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร แต่พบว่ามีเกษตรกรร้อยละ 14.81 ประสบปัญหาด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร โดยเกษตรกรร้อยละ 60.00 จำหน่ายผลผลิตได้ในราคาต่ำ และร้อยละ 40.00 พ่อค้าที่มารับซื้อผลผลิตมีจำนวนน้อย ดังตารางที่ 4.32

ตารางที่ 4.32 ปัญหาด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

n = 108

ปัญหาด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ประสบปัญหา	92	85.19
ประสบปัญหาในด้าน	16	14.81
- พ่อค้าที่มารับซื้อผลผลิตมีจำนวนน้อย	8	40.00
- จำหน่ายผลผลิตได้ในราคาต่ำ	12	60.00

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.6.2 แนวทางแก้ไขด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 88.89 ไม่ได้แก้ไขด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร แต่พบว่ามีเกษตรกร จำนวน 12 คน มีการแก้ไขด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร โดยเกษตรกรจำนวน 10 คน ร้อยละ 62.50 แก้ไขโดยการรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิต รองลงมา ร้อยละ 25.00 มีการจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง และร้อยละ 12.50 มีการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ดังตารางที่ 4.33

ตารางที่ 4.33 แนวทางแก้ไขด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

n = 108

แนวทางแก้ไขด้านการจำหน่ายผลผลิต ทางการเกษตร	เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้แก้ไข	96	88.89
แก้ไข โดย	12	11.11
- รวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิต	10	62.50
- จำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง	4	25.00
- การทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า	2	12.50

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี สรุปผลในประเด็นผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 ข้อมูลทั่วไปและการทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ข้อมูลทางด้านสังคมของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 พบว่า เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51.78 ปี เกษตรกรเกินครึ่งจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร เฉลี่ย 2 คน และเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อทางโทรทัศน์

2) ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 พบว่า เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 72,833.33 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ใช้ทุนตัวเองและแหล่งเงินกู้ เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 เฉลี่ย 11.94 ไร่ และมีระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 เฉลี่ย 26.68 ปี

3) ข้อมูลการทำประโยชน์ในที่ดิน พบว่า ลักษณะดินในพื้นที่ ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ภายในพื้นดินมีการปรับปรุงบำรุงดินโดยการใส่ปุ๋ยชีวภาพเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.43) เกษตรกรมากกว่าครึ่งมีแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตร (ร้อยละ 59.26) เป็นสระน้ำในพื้นที่ การทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกสับปะรด (ร้อยละ 87.96) และในการจำหน่ายผลผลิตจะมีพ่อค้ามารับซื้อในพื้นที่ (ร้อยละ 89.81)

4) การสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ในการทำการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 มีดังนี้

(1) การสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตรจาก ส.ป.ก. และหน่วยงานอื่นๆ ด้านการฝึกอบรม เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 12.60 ได้รับการฝึกอบรมจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การสนับสนุนด้านพันธุ์พืช ได้แก่ พันธุ์ข้าว การเพาะเห็ด และพืชตระกูลถั่วที่ใช้ทำปุ๋ยพืชสด เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 46.30 ได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดิน และการสนับสนุนด้านพันธุ์สัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.54 ได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์สัตว์น้ำ ได้แก่ พันธุ์ปลา และกบ จากกรมประมง

(2) การสนับสนุนด้านเงินทุน เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.13) ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนด้วยการให้เงินกู้จากกองทุนหมู่บ้าน ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี รองลงมา กู้เงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 และ 12 ต่อปี กู้เงินจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.5 ต่อปี และกู้เงินจากญาติในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี

(3) การสนับสนุนด้านการตลาด เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาด มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 6.48 ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาดจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมส่งเสริมการเกษตร และโรงงานแปรรูป

(4) การสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่ม เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากด้านการจัดตั้งกลุ่มจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รองลงมาจากกรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร ตามลำดับ

(5) การสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องสาธารณูปโภคที่สำคัญ ได้แก่ ประปา ไฟฟ้า และถนน

1.1.2 ปัญหาและแนวทางแก้ไขในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกร

1) ปัญหาในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหาในด้านสภาพพื้นที่ ด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน ด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ และด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร แต่พบว่าเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ประสบปัญหาด้านแรงงานในการทำการเกษตรโดยมีอัตราค่าจ้างแรงงานค่อนข้างสูง

2) *แนวทางแก้ไขในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ของเกษตรกร* พบว่า เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ที่พบปัญหาส่วนใหญ่มีแนวทางในการแก้ไขแต่ละด้านดังนี้ ด้านสภาพพื้นที่ เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขโดยการเลือกพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 โดยการเช่าที่ดินเพิ่ม ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดิน ด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขโดยการขุดสระน้ำภายในพื้นที่ ด้านแรงงานในการทำการเกษตร เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขโดยการปลูกพืชที่ใช้แรงงานน้อย ด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขโดยการรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิต

2. อภิปรายผล

2.1 ข้อมูลทั่วไปและการทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

2.1.1 ข้อมูลทางด้านสังคมของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 มีจำนวนเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน มีอายุเฉลี่ย 51.78 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทินกร เพ็ญเขียว (2550: 93) บัญญัติที่มีผลต่อความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรที่สัมภาษณ์เป็นเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนค่อนข้างใกล้เคียงกัน อายุพบมากที่สุดอยู่ในช่วง 41-50 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดของเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ส่วนใหญ่รับสื่อทางโทรทัศน์ เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถหาซื้อได้ง่ายเข้าถึงได้ทุกครัวเรือน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการรับสื่อจากหอกระจายข่าวอยู่ในเกณฑ์น้อย แม้ว่าหอกระจายข่าวเป็นสื่อที่อยู่ภายในชุมชนของเกษตรกรมากที่สุด จากการสัมภาษณ์เกษตรกร พบว่า มีการนำหอกระจายข่าวไปประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมในด้านอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตร จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่เกษตรกรไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรทางหอกระจายข่าวภายในชุมชน และพบว่า เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐยังไม่ได้เข้ามาให้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรมากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จงจิตร ปิ่นแก้ว (2551) ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินทำกินที่ได้รับการคัดสรรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เปิดรับแหล่งการรับรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุ เนื่องจากวิทยุและโทรทัศน์สามารถเปิดรับง่าย โดยเฉพาะในเวลาว่างก็สามารถรับฟังหรือรับชมได้สะดวก

2.1.2 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 72,833.33 บาทต่อปี จะเห็นได้ว่ารายได้ครัวเรือนของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 20,000-60,000 บาทต่อปี ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว คือ การปลูกสับปะรดและอ้อยโรงงาน และเกษตรกรบางรายมีรายได้ครัวเรือนสูงสุดถึง 400,000 บาทต่อปี เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรมาก มีแหล่งสินเชื่อ และอาจมีการเช่าที่ดินเพิ่มเพื่อเพาะปลูกสับปะรดและอ้อยโรงงาน ประกอบกับมีอาชีพรอง คือ การปลูกไม้ผล และไม้เศรษฐกิจที่มีราคาสูงเสริมรายได้ จึงทำให้มีรายได้ในครัวเรือนสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทินกร เพ็ญเขียว (2550: 95) ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากภาคเกษตรกรรมอยู่ในช่วงต่ำกว่า 50,000 บาทต่อปี เนื่องจากเป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีอายุมาก มีการปลูกข้าวโพดเพียงชนิดเดียว และอยู่เพียงลำพัง จึงมีรายได้จากภาคเกษตรต่ำ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ จงจิตร ปิ่นแก้ว (2551: 57) ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินทำกินที่ได้รับการคัดสรรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมเฉลี่ย 23,734.59 บาทต่อปี โดยมีรายได้น้อยที่สุด 1,500 บาทต่อปี และมากที่สุด 144,000.00 บาทต่อปี โดยรายได้ส่วนใหญ่จะเป็นรายได้ที่ได้มาจากการปลูกพืช เช่น ลำไย และข้าวเป็นหลัก

เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 มีพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 6-10 ไร่ เฉลี่ย 11.94 ไร่ มีระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 มากกว่า 30 ปีขึ้นไป เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 สูงสุด คือ 44 ไร่ ขณะที่บางรายได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 น้อยสุด คือ 2 ไร่ โดยภาพรวมเกษตรกรในพื้นที่ศึกษามีที่ดินที่รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ไม่เกินสิทธิที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกำหนด คือ ไม่เกิน 50 ไร่ต่อครัวเรือน เนื่องจากเกษตรกรได้รับการแบ่งแยกที่ดินโดยบุคคลในครอบครัว จึงทำให้การถือครองพื้นที่ลดน้อยลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทินกร เพ็ญเขียว (2550: 95) ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรได้รับพื้นที่จาก ส.ป.ก.ช่วง 11-20 ไร่ต่อครัวเรือนมากที่สุด ขนาดพื้นที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เฉลี่ยเท่ากับ 26.70 ไร่ต่อครัวเรือน

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ จงจิตร ปิ่นแก้ว (2551) ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินทำกินที่ได้รับการคัดสรรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่ไม่เกิน 5 ไร่ มีระยะเวลาทำการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 เฉลี่ย 26.68 ปี

2.1.3 ข้อมูลการทำประโยชน์ในที่ดิน พบว่า ลักษณะดินในพื้นที่ ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นดินร่วนปนทราย เนื่องจากสภาพพื้นที่ของตำบลหนองพันจันทร์ มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบสูง และเกษตรกรมีการทำปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ของตนเอง โดยการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพ และมีการใช้ปุ๋ยเคมีเป็นส่วนน้อยในการทำการเกษตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะดินในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไป ซึ่งลักษณะดินแต่ละประเภทก็เหมาะสมกับชนิดของพืชที่ปลูกแตกต่างกันไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภทศา คงสัมฤทธิ์ (2551) ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมให้เกษตรกรทำประโยชน์ในที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินตำบลบ่อถ้ำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สภาพดินส่วนใหญ่มีสภาพเป็นดินร่วนปนทราย และเกษตรกรเคยทำการปรับปรุงบำรุงดินในแปลงที่ดินของตนเองปีละ 1-2 ครั้ง โดยใช้สารชีวภาพร่วมกับปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตร

เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 มากกว่าครึ่งมีแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตร ส่วนใหญ่มีสระน้ำในพื้นที่การทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 และพบว่ายังมีบางส่วนที่ไม่มีแหล่งน้ำ เนื่องจากสภาพบางพื้นที่ของเกษตรกรไม่ได้อยู่ติดกับคลองชลประทาน และ/หรือลำห้วย ลำธาร หรือแหล่งน้ำอยู่ไกล และเกษตรกรไม่มีเงินทุนในการขุดสระน้ำภายในพื้นที่ของตนเอง จำเป็นต้องอาศัยน้ำฝน เมื่อเข้าช่วงฤดูแล้งไม่สามารถปลูกได้เนื่องจากไม่มีน้ำ ดังนั้นภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยสนับสนุนในด้านการขุดบ่อหรือสระน้ำในพื้นที่ของเกษตรกร เกษตรกรก็จะสามารถเก็บน้ำจากน้ำฝนและนำน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายในพื้นที่ของตนเองได้

2.1.4 การสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ในการทำการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01
เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมชลประทาน กรมพลังงาน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในด้านการสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตร ทั้งในด้านการฝึกอบรม ด้านพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพและพัฒนาพื้นที่ทำการเกษตรของตนเอง การสนับสนุนด้านเงินทุน การสนับสนุนด้านการตลาด การสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่ม และการสนับสนุนด้านสาธารณสุขโดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

1) การสนับสนุนด้านเงินทุน เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่จะกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน โดยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี เนื่องจากการกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านในเกษตรกรที่เป็นผู้กู้ยืมรายใหม่ที่ขาดแคลนเงินทุนทางกองทุนหมู่บ้านจะให้โอกาสในการกู้เงินได้มากกว่าครั้ง เป็นการเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนมากขึ้น เนื่องจากแหล่งเงินทุนในระบบ เช่น สถาบันการเงิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จำเป็นต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันและมีเงื่อนไขต่างๆ ทำให้ยากต่อการกู้ยืมเงินของเกษตรกร ในส่วนของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) มีเกษตรกรบางส่วนที่มาขอกู้ยืม เนื่องจากต้องมีหลักประกันในการกู้ยืมเงินเป็นจำนวนที่ไม่ต่ำกว่าจำนวนเงินที่ขอ ทำให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ค่อนข้างยาก

2) การสนับสนุนด้านการตลาด เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการทำการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่ผลผลิตที่ได้พอค้าจะเข้ามารับซื้อถึงพื้นที่ เกษตรกรบางรายมีพื้นที่ในการทำการเกษตรไม่ค่อยมาก เมื่อได้ผลผลิตก็จะนำมาบริโภครภายในครัวเรือน และถ้าเหลือก็จะนำออกไปจำหน่ายภายในหมู่บ้าน แต่พบว่ามีเกษตรกรบางส่วนที่หน่วยงานเข้ามาสนับสนุนด้านการตลาด โดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาและประสานงานในการจัดการด้านการตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) การสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่ม เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่มจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยทางหน่วยงานจะมาช่วยในเรื่องการจัดตั้งกลุ่ม ซึ่งจะมีอยู่ 9 กลุ่ม ที่ดำเนินการอยู่ในตำบลหนองพันจันทร์ ได้แก่ กลุ่มแปรรูปสับปะรด กลุ่มผู้ปลูกสับปะรดส่งโรงงานแปรรูป กลุ่มผู้ปลูกสับปะรดอินทรีย์ กลุ่มทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มผู้ผลิตพืชผักปลอดภัย กลุ่มผู้ผลิตมะพร้าว น้ำหอม กลุ่มผู้ผลิตสุกร และกลุ่มผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้า

4) การสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์ ที่มีแผนพัฒนาชุมชนในการสร้างสาธารณูปโภคที่จำเป็น จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก ได้แก่ ประปา ไฟฟ้า และถนน รวมถึงหน่วยงานจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้จัดทำแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านถนนและแหล่งน้ำในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ในเขตปฏิรูปที่ดิน

เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำไว้ใช้ในพื้นที่ และเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรในการทำการเกษตร

2.2 ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการทำประโยชน์ในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

2.2.1 ด้านสภาพพื้นที่ พบว่า มีเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 บางส่วนที่ประสบปัญหาความลาดชันของพื้นที่ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดราชบุรี มีลักษณะเป็นพื้นที่ภูเขาสูง และเป็นพื้นที่ราบสูง และเนินลาด สภาพเนื้อดินเป็นดินปนทราย การชะล้างพังทลายของหน้าดินค่อนข้างสูงถึงปานกลาง อยู่ในเขตอำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านคา อำเภอจอมบึง ดังนั้น เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขโดยการปลูกชนิดพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จงจิตร ปิ่นแก้ว (2551) ศึกษาการใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกินที่ได้รับการจัดสรรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในตำบลแม่ห่อพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และขาดแหล่งน้ำในการทำกิจกรรมทางการเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากบางพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรร มีทั้งสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมและไม่มีความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร ดังนั้น เกษตรกรจึงควรพิจารณารูปแบบการทำการเกษตรในพื้นที่ เช่น การปลูกพืชผสมกับการเลี้ยงสัตว์และเลี้ยงปลา ซึ่งเป็นรูปแบบที่เกษตรกรนำกิจกรรมการเกษตรหลายกิจกรรมเข้าไปไว้ในพื้นที่เดียวกัน

2.2.2 ด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 พบว่า มีเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 บางรายที่ประสบปัญหาพื้นที่ไม่เพียงพอ มีแนวทางในการแก้ไขโดยการเช่าที่ดินเพิ่ม โดยสาเหตุสำคัญของการจัดการปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย เกิดจากจำนวนพลเมืองเพิ่มมากขึ้น (วรเวทย์ ชำราชัญญ์, 2527) ขณะที่ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีจำกัด อัตราค่าเช่าสูงเกินกว่าที่เกษตรกรจะจ่ายได้ ปัญหาความยากจนและหนี้สิน เนื่องจากรายได้ของเกษตรกรยังต่ำมาก ทำให้เกิดปัญหาหนี้สินจากการเอาเปรียบจากค่าเช่าและผลผลิตตกต่ำ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ รัตพันธ์ ใจบุญ (2542) ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินเชิงอนุรักษ์เพื่อการเกษตรของชาวดินในบ้านหนองน่าน อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน พบว่า การทำการเกษตรเริ่มต้นจากการบุกเบิกเองและได้รับการสืบทอดต่อจากบรรพบุรุษ เป็นการจัดการที่ดินตามสิทธิส่วนบุคคลซึ่งรัฐไม่ได้เข้ามาควบคุม แต่ภายหลังรัฐเข้ามำกำหนดพื้นที่ของเกษตรกร และประกอบกับจำนวนประชากรในพื้นที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้พื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรไม่เพียงพอ

2.2.3 ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน พบว่า มีเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 บางส่วนที่ประสบปัญหาหน้าดินถูกชะล้างพังทลาย ดินมีความแน่นทึบ และดูดซับน้ำระบายน้ำไม่ค่อยดี โดยบางพื้นที่ที่เกษตรกรได้รับการจัดสรร อาจมีทั้งสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกและไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ปะปนกันอยู่ จึงทำให้เกษตรกรทำประโยชน์ใน

พื้นที่ได้ไม่เต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาภรณ์ เคารพ (2541 อ้างถึงใน ทินกร เพ็ญเขียว, 2550: 39) กล่าวว่า การใช้ที่ดินของประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมีการใช้ที่ดินไม่เป็นไปตามสมรรถนะและความเหมาะสม ทำให้การใช้ที่ดินมีประสิทธิภาพในการให้ผลผลิตน้อยลง และเกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ดิน โดยเฉพาะการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ จงจิตร ปิ่นแก้ว (2551) ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินทำกินที่ได้รับการจัดสรรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากที่ดินที่ได้รับมีสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตร หรือหากทำการเกษตรก็จะไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

ดังนั้น เกษตรกรจึงมีแนวทางในการแก้ไข โดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์จำพวก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพ ในการปรับปรุงดินภายในพื้นที่ จากงานวิจัยของ สิริสุข สุขประเสริฐ, อรุณศิริ กำลั้ง, สุริยา สาสนรักกิจ, จันทร์จรัส วิรสาร, และรังสฤษฎ์ กาวีตะ (2550) ผลของการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตข้าวพันธุ์สุพรรณบุรี 60 การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้มาจากมูลสัตว์ ได้แก่ มูลโค และมูลไก่ และของเหลือใช้จากอุตสาหกรรมอ้อย สามารถนำมาใช้เป็นปุ๋ยทดแทนการใส่ปุ๋ยเคมีได้ รวมถึงทำให้ดินร่วนซุยขึ้น คุณค่าอาหารพืชและน้ำได้ดี และสามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตและเพิ่มผลผลิตให้กับพืชได้ ทั้งนี้เกษตรกรควรมีการจัดการใช้ที่ดินในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ให้ตรงตามสมรรถนะของที่ดิน มีการเลือกชนิดพืชที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และความต้องการของตลาด และการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน อาทิ รูปแบบการทำการเกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่

2.2.4 ด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ พบว่า มีเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 บางส่วนที่ประสบปัญหาขาดแหล่งน้ำสาธารณะ ซึ่งแนวทางในการแก้ไขของเกษตรกรคือการขุดสระน้ำเพิ่มขึ้นภายในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จงจิตร ปิ่นแก้ว (2551) ศึกษาการใช้ประโยชน์ ในที่ดินทำกินที่ได้รับการจัดสรรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาที่สำคัญในพื้นที่ของเกษตรกร ได้แก่ พื้นที่อยู่ไกลจากแหล่งน้ำ น้ำมีไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้ตลอด และผู้ให้ข้อมูลมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดหาแหล่งน้ำ มีการประสานงานกับกรมชลประทาน ในการขยายพื้นที่เขตชลประทานให้เข้าถึงพื้นที่ที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจัดสรรให้กับเกษตรกร เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นภัทษา คงสัมฤทธิ์ (2551) ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมให้เกษตรกรทำประโยชน์ในที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินตำบลบ่อถ้ำ อำเภอขามเฒ่า วรลักษ์บุรี

จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านแหล่งน้ำ เกษตรกรสนับสนุนให้มีการขุดสระหรือแหล่งน้ำสาธารณะประจำหมู่บ้านในพื้นที่ที่มีลักษณะดินอุ้มน้ำเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง และแก้ไขปัญหาร่องน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร

2.2.5 ด้านแรงงานในการทำการเกษตร พบว่า เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านแรงงานในการทำการเกษตร ในด้านอัตราค่าจ้างแรงงานสูง เนื่องจากเกษตรกรมีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 2.11 คน เมื่อเทียบกับพื้นที่ที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก. 4-01 เฉลี่ย 11.94 ไร่ และส่วนใหญ่เกษตรกรมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เกษตรกรจึงต้องมีการจ้างแรงงานในการทำการเกษตรเพิ่มขึ้น และปัญหาด้านค่าจ้างแรงงานก็เพิ่มขึ้นตามมา แนวทางในการแก้ไขของเกษตรกร โดยการปลูกพืชที่ใช้แรงงานน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทินกร เพ็ญเขียว (2550: 179) ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรพบปัญหาด้านแรงงาน ประกอบด้วย แรงงานหายาก ค่าจ้างแรงงานแพง และแรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอ เกษตรกรระบุถึงแนวทางแก้ไขปัญหาคือ การนำเครื่องทุ่นแรงที่เหมาะสมมาใช้ในแปลงเกษตรกรรม

2.2.6 ด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร พบว่า มีเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 บางส่วนที่ประสบปัญหาด้านการจำหน่ายผลผลิตได้ราคาต่ำ เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขโดยการรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิต เพื่อเป็นการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง และมีการแปรรูปผลผลิต เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้ามากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทินกร เพ็ญเขียว (2550: 177-178) ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรพบปัญหาการผลิตมากที่สุด คือ ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง รองลงมาคือ ความไม่แน่นอนของราคาผลผลิต ราคาผลผลิตตกต่ำ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นกัทยา คงสัมฤทธิ์ (2551) ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมให้เกษตรกรทำประโยชน์ในที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินตำบลบ่อถ้ำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านราคาผลผลิตไม่แน่นอนและไม่สามารถต่อรองราคาผลผลิตได้ด้วยตนเอง แนวทางในการแก้ไขของเกษตรกร คือ ส่งเสริมการรวมกลุ่มกันในรูปวิสาหกิจชุมชน ทำการผลิตให้ได้มาตรฐานและคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับของตลาด เพื่อจะได้สามารถต่อรองราคาผลผลิตของตนเองได้ และหลีกเลี่ยงการเก็บเกี่ยวผลผลิตในเวลาเดียวกันทั้งหมด

3. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ได้รับสิทธิในที่ดินที่จัดสรรทำการเกษตรตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ได้แก่

1) จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีการใช้ที่ดินในการทำการเกษตรเพียง 1-2 ชนิดเท่านั้น ไม่ได้มีการทำเกษตรแบบผสมผสาน หรือมีการทำเกษตรแบบผสมผสานน้อยมาก เนื่องจากสภาพทางภูมิประเทศของจังหวัดเป็นที่ราบสูง ทำให้การจัดการแหล่งน้ำค่อนข้างยาก ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายให้มีโครงการประเภทของการเกษตรภายในพื้นที่ให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ และแนวทางการจัดการที่ดินทำกินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อเกษตรกรสามารถปรับกิจกรรมให้ได้ผลตอบแทนจากการทำประโยชน์ที่ดินสูงสุด เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรได้มากยิ่งขึ้น

2) ด้านปัญหาแรงงานในการทำการเกษตร ควรเน้นการใช้แรงงานภายในครัวเรือน ส่งเสริมและสนับสนุนให้หนุ่มสาว ลูกหลานของเกษตรกรมีความตระหนักและสืบทอดอาชีพเกษตรกรรม และการนำเครื่องทุ่นแรงที่เหมาะสมมาใช้ภายในพื้นที่ของเกษตรกรเพื่อทดแทนแรงงานในครัวเรือนที่มีน้อย

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1) ด้านปัญหาแหล่งน้ำ เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 บางราย ยังไม่มีแหล่งน้ำในพื้นที่ตนเอง หรืออยู่ไกลจากแหล่งน้ำ ทางสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ควรมีการประสานงานกับกรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน ในการจัดหาแหล่งน้ำหรือมีการจัดการเกี่ยวกับระบบน้ำชลประทานภายในพื้นที่ เช่น การจัดสร้างบ่อน้ำสาธารณะสำหรับพื้นที่ของเกษตรกร โดยรวม หรือมีการขยายพื้นที่เขตชลประทานให้เข้าถึงพื้นที่ที่เกษตรกรได้รับการจัดสรร

2) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อต่างๆ โดยเฉพาะหอกระจายข่าวภายในหมู่บ้านเป็นสื่ออีกทางหนึ่งที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ และบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและของรัฐอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง เช่น การประชาสัมพันธ์ในเรื่องของวิธีการจัดการบำรุงดิน ชนิดและวิธีการปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของเกษตรกร

3) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และสถาบันการเงิน ในเรื่อง การสนับสนุนด้านเงินทุน เกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ยังเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยาก เพราะข้อจำกัด ระเบียบ และข้อบังคับที่ทางหน่วยงานได้กำหนดไว้ เช่น เรื่องการค้าประกัน เกษตรกรจะต้องมีอาชีพที่แน่นอน มีรายได้ประจำ เป็นต้น เกษตรกรที่มีรายได้น้อย ไม่สามารถหา บุคคลค้าประกันได้ ในขณะที่เกษตรกรที่เข้าถึงแหล่งเงินทุน เป็นเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ดิน ค่อนข้างมาก มีฐานะปานกลางถึงฐานะดี มีทรัพย์สินและรายได้ที่มั่นคง ดังนั้น สำนักงานการ ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และสถาบันการเงิน ควรปรับระเบียบข้อกำหนดบังคับเพื่อให้ง่ายต่อ การกู้ยืมเงินของเกษตรกร

4) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญและมีการติดตามเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 มีบทบาท ในการช่วยเหลือสนับสนุน และผลักดันให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ระบบการผลิต การจัดการผลผลิต การตลาด ให้แก่เกษตรกรได้อย่างต่อเนื่องจนเกษตรกรสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ อย่างยั่งยืน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะเกษตรกรผู้ที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ในตำบล หนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เท่านั้น ควรมีการศึกษาเกษตรกรผู้ที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ในทุกตำบล และอำเภอของจังหวัดราชบุรี เพื่อเปรียบเทียบการทำประ โยชน์ที่ดินของ เกษตรกรในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากจังหวัดราชบุรีมีสภาพภูมิประเทศทั้งที่เป็นที่ราบสูง และพื้นที่ราบลุ่ม ซึ่งสภาพพื้นที่ต่างมีการทำประโยชน์จากที่ดินแตกต่างกันไป จะได้นำมาพิจารณาปรับปรุงนโยบาย และวิธีการทำประ โยชน์ที่ดินให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรมากที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษณะ ดิปาละ. (2546). *ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในเขตโครงการปฏิรูปที่ดินป่าห้วยแม่ชะนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน* (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เกียรติยศ ทรงสง่า, อาภาพรรณ พัฒนพันธ์, และอัญชลี แซ่ตระกูล. (2555). *การติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์ในที่ดินและปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2553*. รายงานเอกสารวิจัย สำนักวิชาการและแผนงาน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) สืบค้นจาก http://eoffice.alro.go.th/news/detail_new.php?id_type=6&id_news=62
- จงจิตร ปิ่นแก้ว. (2552). *การใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกินที่ได้รับการจัดสรรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปัญหาพิเศษ*. (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- จินดา ขลิบทอง. (2554). “กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* หน้าที่ 1 หน้า 19-20 นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยพงษ์ สำเนียง. (2556). *การปฏิรูปที่ดินในสังคมไทย: ปัญหาการกระจายการถือครองที่ดิน*. สืบค้นจาก <http://www.siamintelligence.com/land-reform-in-thai/>
- ดรรรชนี เอมพันธ์. (2531). *หลักการใช้ที่ดินเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทินกร เพ็ญเขียว. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นภัทชา คงสัมฤทธิ์. (2551). *การพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมให้เกษตรกรทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลบ่ออ้อ อำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, กำแพงเพชร.

- มัตติกา พนมมธรรณิกกุล, จิรวัดน์ เวชแพศย์, และพรชัย ปรีชาปัญญา. (2547). *การใช้ประโยชน์ที่ดิน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุพา ราชจินดา. (2551). *ปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลระเริง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- รัตพันธ์ ใจบุญ. (2542). *การใช้ประโยชน์ที่ดินเชิงอนุรักษ์เพื่อการเกษตรของชาวจีนในบ้านหนองน่าน อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- รวเวทย์ ชำรงชัยลักษณ์. (2540). *แนวทางการดำเนินงานพัฒนาในเขตปฏิรูปที่ดินตามแผนฯ 8*. วารสาร ส.ป.ก., 1(1), เม.ย.-พ.ค. 40.
- ศิริกาญจน์ มะลิทอง. (2546). *การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมเจตน์ จันทวัฒน์. (2546). *การอนุรักษ์ดินและน้ำในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ภาควิชาปฐพีวิทยา.
- สันทนา ประเสริฐวัฒนากร. (2555). *ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลบ้านสระ อำเภอสามสูง จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี. (2554). *รายงานประจำปี 2554*. ราชบุรี: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี. [อัดสำเนา].
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี. (2558). *รายงานประจำปี 2558*. ราชบุรี: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี. [อัดสำเนา].
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2543). *25 ปี ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2545). *เอกสารแผนงานและงบประมาณประจำปี 2545 ตามแบบ ส.ป.ก. 502*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. [อัดสำเนา].
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2555). *คู่มือการเช่าที่ดิน*. สืบค้นจาก <http://www.alroinfo.com/images/rentland.pdf>

- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2559). การจัดการความรู้ด้านระบบภูมิสารสนเทศเพื่อ
การวางแผนพัฒนาพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน. สืบค้นจาก [http://www.alro.go.th/alro_th/
download/GIS_Knowledge.pdf](http://www.alro.go.th/alro_th/download/GIS_Knowledge.pdf)
- สิริสุข สุขประเสริฐ, อรุณศิริ คำลั้ง, สุริยา สาสนรักกิจ, จันทร์จรัส วีรสาร, และรังสฤษฏ์ กาวิณะ.
(2550). ผลของการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตข้าว
พันธุ์สุวรรณบุรี 60. วิทยาศาสตร์กำแพงแสน, 5(1), 1-7.
- สุระศักดิ์ บุญชาญ. (2544). ปัจจัยที่สำคัญบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการถือครองที่ดินและ
ลักษณะการใช้ที่ดินในเขตชลประทาน: กรณีศึกษา สหกรณ์ผู้ใช้น้ำฝายยางแม่จ๊วะ
จำกัด ตำบลแม่จ๊วะ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดแพร่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- อนันต์ กาญจนพันธุ์ และมิ่งสรรพ ขาวสอาด. (2538). วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขต
ป่าภาคเหนือตอนบน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย.
- อุธร สุทธิมิตร. (2534). ผลกระทบโครงการพัฒนาตอตุ่งต่อสภาพเศรษฐกิจ-สังคม การใช้ประโยชน์
ที่ดินและการบริโภคไม้ บ้านห้วยน้ำขุ่น ตำบลแม่ไร่ อำเภอมแม่ไร่ อำเภอมแม่จัน จังหวัด
เชียงราย (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์งานวิจัย

เรื่อง การทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....โทรศัพท์.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา
 - () ไม่ได้ศึกษา
 - () ชั้นประถมศึกษา
 - () ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) หรือเทียบเท่า
 - () ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) ปวช. หรือเทียบเท่า
 - () อนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า
 - () ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 คน
5. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งใด
 - () วิทยุ () โทรทัศน์
 - () หอกระจายข่าว () เอกสารสิ่งพิมพ์
 - () เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. () เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ
 - () เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทฯ
6. ท่านมีรายได้ในครัวเรือนจากอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่ที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ในปี 2553 เท่าใด จำนวน.....บาท
7. ท่านใช้แหล่งเงินทุนเพื่อทำการเกษตรจากแหล่งใด
 - () ทุนตัวเอง () แหล่งเงินกู้
 - () ทุนตัวเองและแหล่งเงินกู้
8. ท่านมีขนาดพื้นที่ครอบครองที่เป็น ส.ป.ก.4-01 จำนวนไร่

9. ระยะเวลาการทำเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ปี
10. ลักษณะดินในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. 4-01 เป็นอย่างไร
- () ดินร่วน () ดินร่วนปนทราย
 () ดินทราย () ดินเหนียวปนทราย
 () ดินลูกรัง
11. ท่านใส่ปุ๋ยอินทรีย์ในการปรับปรุงบำรุงดินหรือไม่
- () ไม่ใส่
 () ใส่ ท่านใส่ปุ๋ยชนิดอะไร
- () ปุ๋ยคอก () ปุ๋ยหมัก
 () ปุ๋ยชีวภาพ () อื่น ๆ (ระบุ).....
12. ในพื้นที่ ส.ป.ก.4-01 มีแหล่งน้ำหรือไม่
- () ไม่มี
 () มี เป็นแหล่งน้ำลักษณะใด
- () บ่อน้ำ () สระน้ำในพื้นที่
 () คลองชลประทาน () ลำห้วย/ลำธาร
13. การทำประโยชน์ทางการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () ปลูกสับปะรด
 () ปลูกอ้อยโรงงาน
 () ปลูกไม้ผล (มะม่วง, กล้าย, มะพร้าว น้ำหอม และอื่นๆ)
 () ปลูกผัก
 () ไม่เศรษฐกิจ (ระบุ).....
 () ทำนา
 () เลี้ยงสัตว์ (สุกร ไก่ โค กระบือ)
 () อื่นๆ (ระบุ).....
14. ท่านนำผลผลิตเกษตรไปจำหน่ายที่ไหน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () พ่อค้ามารับซื้อในพื้นที่
 () นำไปจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ
 () ขนไปจำหน่ายให้กับโรงงานแปรรูป (โรงงานหีบอ้อย, โรงสีข้าว, โรงงานรับซื้อน้ำยาง-น้ำยางสด, ตลาดกลาง)

ตอนที่ 2 การสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ในการทำการเกษตรในที่ดิน ส.ป.ก.4-01

1. ท่านได้รับการสนับสนุนแบบให้เปล่าด้านการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตรจาก ส.ป.ก. และหน่วยงานอื่นๆ ไบบ้าง (ทำเครื่องหมาย / ในช่องว่าง)

หน่วยงาน	กิจกรรม/ปัจจัยการผลิตหรืออุปกรณ์การผลิต				
	ฝึกอบรม	พันธุ์พืช	พันธุ์สัตว์	สิ่งก่อสร้าง (ระบุชนิด)	อื่นๆ
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม					
กรมส่งเสริมการเกษตร					
กรมวิชาการเกษตร					
กรมปศุสัตว์					
กรมประมง					
กรมส่งเสริมสหกรณ์					
กรมชลประทาน					
กรมพลังงาน					
กรมพัฒนาที่ดิน					
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร					
องค์การบริหารส่วนตำบล					

2. ท่านได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี
- () ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี
- () กองทุนหมู่บ้าน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี
- () ญาติ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี
- () อื่น ๆ (ระบุ)..... อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี

3. ท่านได้รับการสนับสนุนด้านการตลาดหรือไม่

- () ไม่ได้รับการสนับสนุน
- () ได้รับการสนับสนุน ท่านได้รับจากหน่วยงานใด

4. ท่านได้รับการสนับสนุนด้านการจัดตั้งกลุ่มหรือไม่

- () ไม่ได้รับการสนับสนุน
 () ได้รับการสนับสนุน จากหน่วยงานใด
 () สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
 () กรมส่งเสริมการเกษตร
 () กรมส่งเสริมสหกรณ์
 () อื่นๆ (ระบุ).....

5. ท่านได้รับการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () สระน้ำ () ถนน
 () ไฟฟ้า () ประปา
 () อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการทำประโยชน์ในที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01

1. ท่านประสบปัญหาในด้านสภาพพื้นที่ของท่านหรือไม่

- () ไม่ประสบ
 () ประสบ ปัญหาในด้าน
 () มีความลาดชัน () มีสภาพเป็นที่ลุ่มเกินไป
 () มีสภาพเป็นลูกคลื่น () อื่นๆ (ระบุ).....

แนวทางการแก้ไข

- () การปรับสภาพพื้นที่
 () เลือกชนิดพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
 () อื่นๆ (ระบุ).....

2. ท่านประสบปัญหาในด้านขนาดของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 หรือไม่

- () ไม่ประสบ
 () ประสบ ปัญหาในด้าน
 () พื้นที่ไม่เพียงพอในการทำประโยชน์ () พื้นที่มากเกินไป

แนวทางการแก้ไข

- () เช่าที่ดินเพิ่ม () ซื้อที่ดินเพิ่ม () อื่นๆ (ระบุ).....

3. ท่านประสบปัญหาในด้านความอุดมสมบูรณ์ของดินหรือไม่

- () ไม่ประสบ
 () ประสบ ปัญหาในด้าน
 () ดินมีธาตุอาหารน้อย () ดินแน่นทึบ
 () หน้าดินถูกชะล้างพังทลาย () ดินดูดซับน้ำและระบายน้ำไม่ดี

แนวทางการแก้ไข

- () ใส่ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว () ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ
 () ใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ () ปลุกพืชตระกูลถั่ว
 () ปลุกพืชตระกูลถั่วสลับกับพืชชนิดอื่น
 () อื่นๆ (ระบุ).....

4. ท่านประสบปัญหาในด้านแหล่งน้ำในพื้นที่ของท่านหรือไม่

- () ไม่ประสบ
 () ประสบ ปัญหาในด้าน
 () ขาดแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์
 () แหล่งน้ำห่างไกลจากพื้นที่
 () แหล่งน้ำความตื้นเขิน
 () อื่น ๆ (ระบุ).....

แนวทางการแก้ไข

- () ขุดบ่อบาดาล () ขุดสระน้ำเพิ่มขึ้นภายในพื้นที่
 () อื่นๆ (ระบุ).....

5. ท่านประสบปัญหาในด้านแรงงานในการทำการเกษตรหรือไม่

- () ไม่ประสบ
 () ประสบ ปัญหาในด้าน
 () แรงงานในครัวเรือนไม่เพียงพอ () แรงงานรับจ้างในท้องถิ่นน้อย
 () อัตราค่าจ้างแรงงานสูง () แรงงานขาดประสิทธิภาพ
 () อื่นๆ (ระบุ).....

แนวทางการแก้ไข

- () ปลุกพืชที่ใช้แรงงานน้อย () จ้างแรงงานนอกท้องถิ่น
 () ฝึกฝนแรงงานให้มีทักษะและความรู้
 () อื่นๆ (ระบุ).....

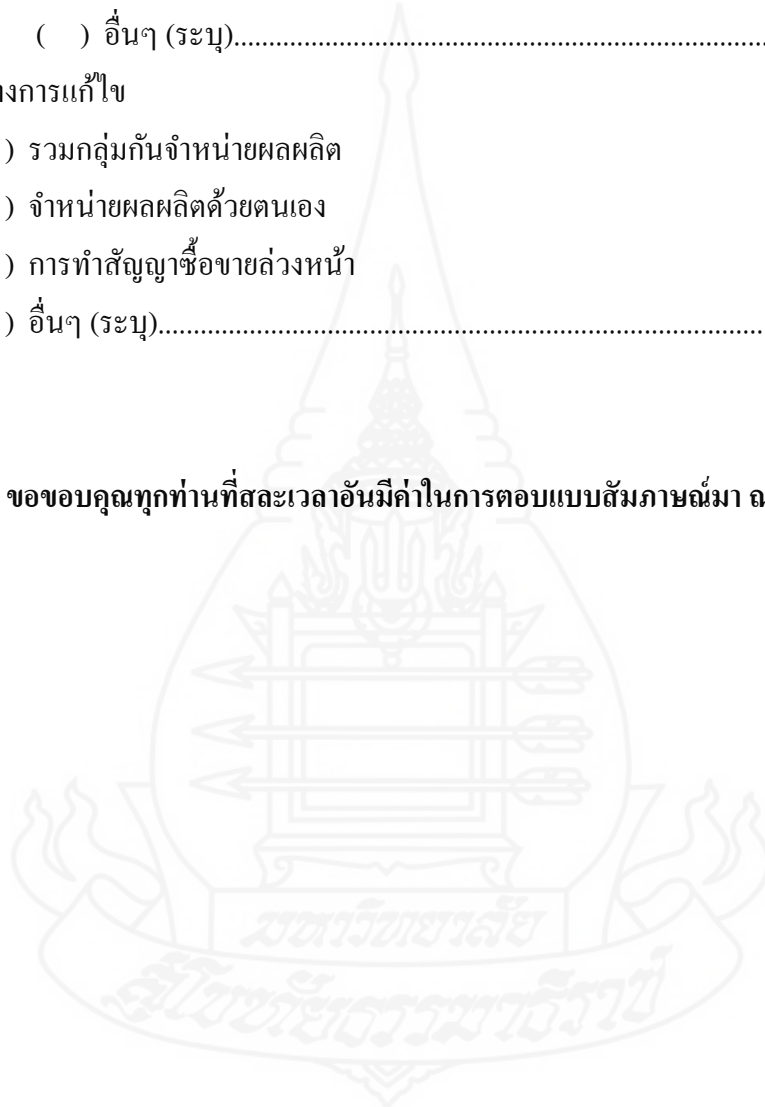
6. ท่านประสบปัญหาในด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรหรือไม่

- () ไม่ประสบ
- () ประสบ ปัญหาในด้าน
 - () พ่อค้ารับซื้อผลผลิตมีจำนวนน้อย
 - () จำหน่ายผลผลิตได้ราคาต่ำ
 - () อื่นๆ (ระบุ).....

แนวทางการแก้ไข

- () รวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิต
- () จำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง
- () การทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า
- () อื่นๆ (ระบุ).....

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสัมภาษณ์มา ณ โอกาสนี้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางศิริประภา สุคนธ์บัณฑิต
วัน เดือน ปีเกิด	18 เมษายน 2513
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (บัญชี) สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี พ.ศ. 2542
สถานที่ทำงาน	กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อ
ตำแหน่ง	เกษตรกรรม นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ

